

NORGE – SVERIGES VIKTIGASTE GRANNLAND

Utgiven av Region Värmland, 2015

Faktasammanställning: Linn Johansson och Bo-Josef Eriksson

Text: Linn Johansson och Bo-Josef Eriksson

Foto inlaga: Øyvind Lund, Linn Malmén, Flexit

Kartdataleverantörer: Lantmäteriet, Statistiska centralbyrån och Statens Kartverk

Tryck: Strokirk-Landströms

Rapporten är nedladdningsbar från Region Värmlands webbplats.

Vid eventuella frågor om rapportens innehåll kontakta:

linn.johansson@regionvarmland.se

Region Värmland

Box 1022

651 15 Karlstad

www.regionvarmland.se

Region Värmland är en regional utvecklingsorganisation. Vi skapar förutsättningar för en hållbar tillväxt. Vi har många olika ansvarsområden med uppdrag som kommer från staten och våra medlemmar – landstinget och Värmlands sexton kommuner. Vi jobbar med tillväxtfrågor, kollektivtrafik, kultur, folkhögskolor och medlemsstöd. Vi tar alltid utgångspunkt i Värmlandsstrategin.

Tomas Riste

Stina Hõök

FÖRORD

Den officiella svenska statistiken ligger till grund för många beslut som formar vårt samhälle – från lokal nivå upp till EU. Men nationell statistik gör oftast halt vid nationsgränsen och det skapar emellanåt skevhet i resultaten, inte minst för gränsregionerna.

Ser vi till de ekonomiska relationerna är Norge Sveriges viktigaste grannland och det är relationer som har stärkts under det senaste decenniet. Tiotusentals svenskar får hela eller delar av sin inkomst från arbete i Norge samtidigt som flera norska branscher är beroende av den svenska arbetskraften. Norrmän åker över gränsen och handlar varor för miljarder och de är en av de viktigaste turistgrupperna i Sverige. Redan innan export och import läggs in i kalkylen handlar de ekonomiska relationerna mellan Norge och Sverige om enorma summor.

Siffrorna är av sådana storleksordningar att de påverkar den svenska ekonomin på ett påtagligt vis. Men genom att den offentliga statistiken slutar vid landsgränsen saknas uppgifter om gränshandel och arbetspendling och vad dessa tillför Sveriges ekonomi. Flera miljarder kronor saknas i det nationella bokslutet varje år och tiotusentals personers förvärvsarbete finns inte med i statistiken.

Eftersom arbetspendlingen och gränshandeln inte fördelas jämnt över landet får den här skevheten större genomslag i de regioner som gränsar till Norge. För Värmlands del är andelen sysselsatta flera procentenheter högre än vad statistiken visar. Det finns kommuner där det handlar på tiotals procentenheter.

Mot bakgrund av det här kunskapsglappet har Region Värmland valt att ta fram delar av den saknade statistiken och samla den i återkommande rapporter. Det här är den andra rapporten och den visar att banden mellan Norge och Sverige fortsätter att stärkas.

Båda länderna har goda anledningar att fortsätta utveckla sina relationer både vad gäller handel och andra typer av utbyten. Korrekta underlag är viktiga verktyg för det arbetet. Inte minst gäller detta för gränsregionerna som är de som har störst utbyte med Norge.

Tomas Riste
Regionråd

Stina Höök
Regionråd

INNEHÅLL

1	INLEDNING - NORGES BETYDELSE FÖR SVERIGE	7
----------	---	---

2	SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	10
----------	--	----

3	NORGE FRÄMSTA PENGLINGSLANDET	12
	3.1 Antal pendlare över riksgrens	12
	3.2 Gränspendlare efter bostads- och arbetsort	16
	3.3 Åldersfördelning bland arbetspendlare till Norge	28
	3.4 Arbetspendlare till Norge efter födelseregion	32
	3.5 Arbetspendlare till Norge efter utbildningsnivå	34
	3.6 Sysselsättning med gränspendlare inräknat	36
	3.7 Gränspendlare efter näringsgren	46
	3.8 Antal inkomsttagare och arbetspendlare	48
	3.9 Lönesummor för arbetspendlare och övriga inkomsttagare	50

4	NORGE DOMINERAR BLAND UTLANDSÄGDA FÖRETAG	54
	4.1 Norskögda företag	56
	4.2 Geografisk spridning i Värmland	58
	4.3 Branschområden	60
	4.4 Norskögda arbetsställen	62
	4.5 Anställda	65

5	NORGE VIKTIGAST FÖR EXPORTBEROENDE SVERIGE	66
	5.1 Total varuexport och varuimport	66
	5.2 Landfördelad varuexport och varuimport	68

6	NORSK GRÄNSHANDEL OMSÄTTER MILJARDER	72
	6.1 Norsk gränshandel i Sverige	72
	6.2 Utveckling av gränshandeln	73

7	NORRMÅN STÖRSTA TURISTGRUPPEN	74
	7.1 Utländska gästnätter i Sverige	74
	7.2 Antal norska gästnätter	76

1

INLEDNING

NORGES BETYDELSE FÖR SVERIGE

Den internationella handeln är viktig för Sveriges välbefinnande. Genom att Sverige har ett positivt handelsnetto genereras ett handelsöverskott som möjliggör ökad välfärd, tillväxt och utveckling. Sverige är ett av världens mest exportberoende länder, med en internationellt sett liten inhemsk ekonomi. Detta medför att Sveriges ekonomi är känslig för förändringar i den globala ekonomin och en minskad export kan ha stor inverkan på Sveriges välbefinnande.

2014 uppgick Sveriges varuexport till 1 125 miljarder kronor, motsvarande nästan 30 procent av hela Sveriges samlade produktion av varor och tjänster under året¹. Den största marknaden för Sveriges varuexport är Europa. Under senare år har Norge varit det viktigaste landet för Sveriges varuexport. Norge sticker ut bland de europeiska exportländerna som ett land som inte är medlem i EU. Den under senare år relativt starka svenska kronan, i kombination med omfattande ekonomiska kriser, har medfört att Sveriges export minskat något mellan 2011 till 2014. För Sveriges välbefinnande är det viktigt att de svenska företagen stärker sin konkurrenskraft på den internationella marknaden och att Sveriges internationella kontakter utvecklas och fördjupas.

För Norge är den långa landsgränsen inte bara en gräns till Sverige utan även en gräns till EU. Mellan Sverige och Norge finns starka relationer och förutom handeln syns det tydligt i den omfattande arbetspendlingen mellan länderna. Om Norge är Sveriges viktigaste grannland så är Oslo Värmlands viktigaste grannregion. Från Värmland är det närmre till Norges huvudstad Oslo än till de svenska storstadsregionerna Göteborg och Stockholm, och i Värmlandsstrategin, den regionala utvecklingsstrategin, lyfts närheten till Oslo som en av Värmlands styrkor. Närheten har skapat en omfattande handel och gränspendling över landsgränsen mellan Värmland och Norge. Den kraftigt växande Osloregionen öppnar många möjligheter för Värmland. Bland annat ger den invånarna tillgång till en stor arbetsmarknadsregion och den ger ett kapitalstarkt kundunderlag för företagen. Den geografiska närheten har haft stor betydelse när det gäller att kunna mildra lågkonjunkturer och bättre tillvarata högkonjunkturer. Det är viktigt för ett land som Sverige och en region som Värmland, som båda är extra känsliga för konjunktursvängningar på grund av sitt exportberoende.

När beslut fattas är det viktigt att dessa grundas på korrekta beslutsunderlag. När det gäller gränsregioner brister dock underlagen ofta i kvalitet. Den offentliga statistiken tar oftast bara hänsyn till den egna staten och underlagen slutar vid landsgränsen. Detta medför att gränsregionernas potential underskattas och att deras bidrag till Sveriges tillväxt och utveckling inte redovisas på ett korrekt vis.

¹ Inkluderas tjänsteexporten brukar det hävdas att Sveriges totala export uppgår till nästan 50 procent av den samlade produktionen av varor och tjänster.

Region Värmland har tagit fram denna rapport för att:

- öka kunskapen om hur Sverige påverkas av närheten till Norge
- visa vilken roll Värmland spelar i relationerna mellan Sverige och Norge och specifikt relationerna till Osloregionen
- tillhandahålla ett korrekt underlag om gränsregionen och dess betydelse för Sverige och Värmlands utveckling

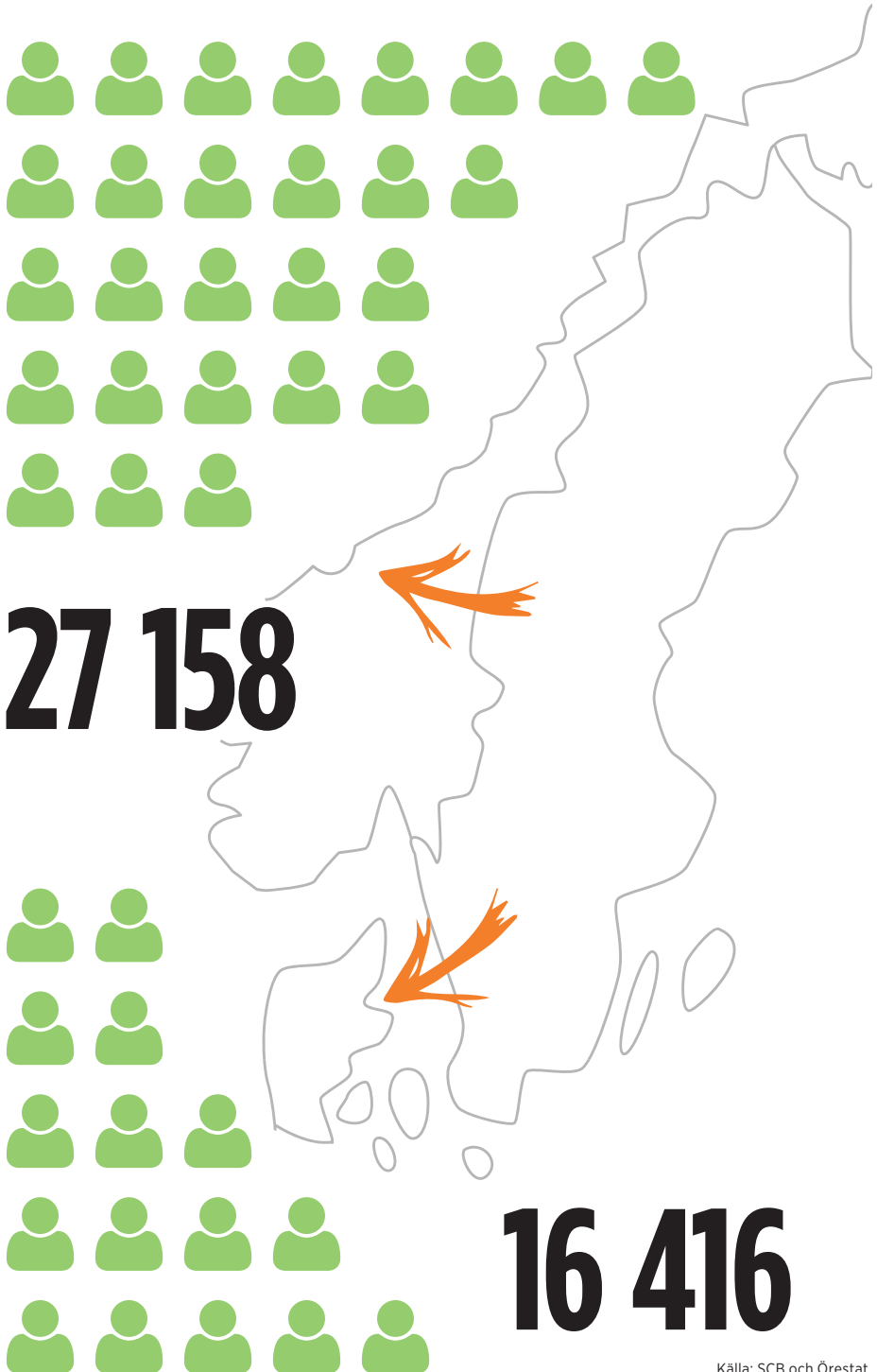
2013 publicerade Region Värmland rapporten "Relationen Sverige–Norge och Värmlands roll" och i den redogjordes bland annat för arbetspendling och gränshandel med statistik från 2010. Den här uppdaterade rapporten, "Norge – Sveriges viktigaste grannland" innehåller uppdaterad statistik inom dessa områden, men också statistik över norska företag i Värmland, varuhandel, gränshandel och turism. Rapporten sätter alltså ljuset på fler aspekter av det ömsesidiga beroendet mellan länderna utifrån följande huvudområden:

- Gränspendling
- Norskägda företag och arbetsställen
- Varuexport och varuimport
- Gränshandel
- Turism

Eftersom den nationella offentliga statistiken inte inkluderar gränspendlare har Region Värmland gjort en egen beställning av denna statistik från Statistiska centralbyrån (SCB). Det senaste året med tillgänglig statistik är 2012. Eftersläpningen i förhållande till nationell statistik (som finns för 2013) beror på att de nationella statistikbyråerna, Statistiska centralbyrån i Sverige och Statistisk sentralbyrå i Norge, måste samköra de båda myndigheternas arbetsmarknadsstatistik för att få fram gränsstatistiken som Region Värmland beställt. Detta medför en förskjutning i förhållande till den nationella statistiken. Även statistiken över norska företag i Värmland är beställd från SCB, men med 2013 som senaste år. Övriga områden består av offentlig statistik som hämtats direkt från aktuella statistikdatabaser. För samtliga områden redovisas statistiken på nationell nivå, men strävan har varit att även bryta ned det på regional och kommunal nivå när det har varit möjligt. Med gränspendlare avses här personer som är i åldern 16–74 år och har den största delen av inkomsten i det andra landet.²

² Utöver kravet på att inkomsten ska vara större i det andra landet än en eventuell inkomst i bostadslandet så måste individen ha en anställning som täcker november månad för att räknas som arbetspendlare. Alternativt till kravet att lönen ska vara större i det andra landet kan individen räknas som arbetspendlare om denne antas arbeta mer än 30 per vecka i det andra landet och inte har något novemberjobb i bostadslandet.

Figur 1: Arbetspendling från Sverige till Norge och Danmark 2012

Källa: SCB och Örestat

2

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

LUCKOR I DEN OFFICIELLA STATISTIKEN

Den här rapporten som har tagits fram av Region Värmland har kunnat visa på ett ömsesidigt beroende mellan Sverige och Norge. Gränspendlingen är ett exempel på detta. För Sveriges del innebär det arbetstillfällen över den norska gränsen och för Norge medför det ett inflöde av efterfrågad arbetskraft.

Rapporten visar att ett mycket stort antal svenskar pendlar över gränsen för arbete i Norge. Totalt uppgick antalet arbetspendlare från Sverige till Norge under 2012 till 27 158 personer. Det kan jämföras med den andra stora pendlingsströmmen mellan de nordiska länderna, från Sverige till Danmark, som uppgick till 16 416 personer år 2012. Sett över perioden 2004–2012 kan det konstateras att arbetspendlingen till Norge har ökat i betydligt större utsträckning än den till Danmark.

De flesta av dessa gränspendlare inkluderas inte i den offentliga sysselsättningsstatistiken vilket får till följd att sysselsättningsgraden underskattas märkbart. Totalt rör det sig om en underskattning av förvärvsfrekvensen (andelen sysselsatta i åldern 20–64 år) på 0,4 procentenheter. Då arbetspendlingen till Norge är störst i Värmland och Västra Götaland är de län som påverkas mest av att arbetspendlare inte räknas. I Värmland underskattas förvärvsfrekvensen med hela 3,1 procentenheter.

Förutom arbetspendlare finns det även ett stort antal personer som har någon form av inkomst från arbete i Norge, men som inte räknas som arbetspendlare på grund av högre inkomster i Sverige. Med dessa inräknade är det så mycket som 54 823 personer som har sin inkomst helt eller delvis från Norge. Lönesummor för personer som har någon form av inkomst från arbete i Norge uppgår då till cirka 12,6 miljarder kronor. Dock räknas oftast inte denna inkomst från Norge med i svensk inkomststatistik.

NORSKA FÖRETAG I SVERIGE

Ett stort antal norska företag finns etablerade i Sverige på grund av exempelvis ett mer gynnsamt kostnadsläge och fördelar som Sveriges EU-medlemskap för med sig.

2013 fanns det 2 036 företag med norskt ägarskap vilket motsvarar 15 procent av alla utlandsägda

företag i Sverige. Antalet norskägda företag har förvisso minskat från det föregående året med cirka nio procent men Norge är fortfarande det största ägarlandet bland utlandsägda företag i Sverige.

I Värmland var antalet norskägda företag 133 år 2013. Till skillnad från riket höll sig andelen norskägda företag i stort sett oförändrad mellan 2012 och 2013.

Många av de norskägda företagen har i sin tur fler än ett arbetsställe i Sverige. 2013 fanns 3 527 norskägda arbetsställen i Sverige och i Värmland var motsvarande siffra 195. De norskägda företagen skapar många arbetstillfällen i Sverige och Värmland, år 2013 uppgick antalet anställda i norskägda företag till 56 330 i riket som helhet och 2 975 i Värmland.

OMFATTANDE HANDEL MELLAN SVERIGE OCH NORGE

Sverige är ett av världens mest exportberoende länder och den största delen av varuexporten sker till Norge, tätt följt av Tyskland. 2014 stod varuexporten till Norge för närmare 11 procent av all varuexport. I Värmland var motsvarande siffra strax under 18 procent.

När det gäller varuimport är Tyskland Sveriges och Värmlands viktigaste marknad. Norge är emellertid den näst viktigaste importmarknaden. Den står för 8 procent av all varuimport i Sverige och 12 procent av all varuimport i Värmland.

Sammantaget är Norge en mycket viktig handelspartner för Sverige med en varuexport omfattande 118 miljarder kronor och en varuimport om 92 miljarder kronor.

Även den norska gränshandeln är viktig för Sverige. Gränshandeln, som räknas som tjänsteexport, innefattar endast den shopping som sker under en dagstur. Om besökaren dessutom stannar en natt i Sverige räknas shoppingen som turistisk konsumtion och ingår inte i gränshandeln. Under 2014 omsatte den norska gränshandeln i Sverige totalt 12 miljarder norska kronor, varav orterna Strömstad, Charlottenberg och Töcksfors stod för 10,5 miljarder. Gränsen kring Osloregionen står alltså för en betydande del av den norska gränshandeln i Sverige.

NORSKA TURISTER ÖKAR I SVERIGE

Utländska turister i Sverige har ökat de senaste åren och 2014 var ett rekordår för antalet utländska övernattningar i Sverige. Här är Norge det land som står för de flesta så kallade gästnätterna i Sverige med en andel på 24 procent av det totala antalet utländska gästnätter i Sverige. Tyskland kommer emellertid tätt efter med 20 procent. I Värmland står de norska turisterna för över hälften av alla utländska övernattningar.

Antalet norska gästnätter i Sverige har varit på uppgång under nästan hela perioden 2008-2014, men på grund av att övriga utländska gästnätter har ökat i ännu högre utsträckning har andelen norska gästnätter ändå minskat något det senaste året. Utvecklingen med fler antal norska gästnätter, men en minskning i andel, kan även ses i Värmland.

3

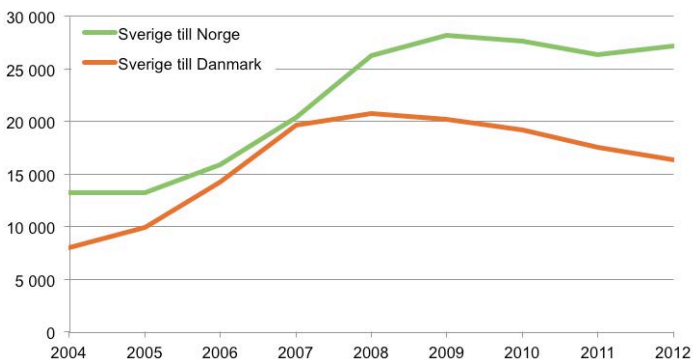
NORGE FRÄMSTA PENDLINGSLANDET

En mycket viktig aspekt av relationen mellan Sverige och Norge är den arbetspendling som sker mellan länderna. Därför har Region Värmland beställt statistik över gränspendlingen från Statistiska centralbyrån, både avseende den totala gränspendlingen mellan Sverige och Norge och den mellan Värmland och Norge. I följande kapitel kommer gränspendlingen att redovisas efter flera variabler såsom kön, bostads- och arbetsort, ålder, födelseregion, utbildningsnivå, näringsgrenar och så vidare. Syftet är att visa hur utbredd arbetspendlingen är samt konsekvenserna av att den nationella offentliga statistiken inte inkluderar gränspendlare, för Sverige i allmänhet och för Värmland i synnerhet.

Det senaste året för statistiken är 2012. I de fall där även tidsserier visas har strävan varit att ha 2004 som utgångspunkt, men detta varierar något på grund av att det skiljer sig hur långt bakåt i tiden som det finns tillgänglig statistik.

3.1 ANTAL PENDLARE ÖVER RIKSGRÄNS

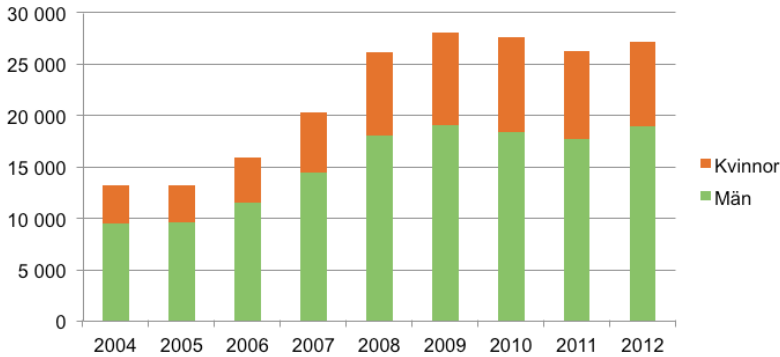
Diagram 1: Arbetspendling från Sverige till Norge och Danmark, 2004–2012

Källa: StatNord, Örestat och SCB

Genomgående under perioden 2004–2012 har den svenska gränspendlingen i något större utsträckning varit riktad till Norge än till Danmark. 2007 var arbetspendlingen till Danmark nästan lika stor som till Norge, men därefter har skillnaderna ökat markant. Gränspendlingen till Norge har i stort sett varit på uppgång under hela perioden, medan gränspendlingen till Danmark ökade kraftigt inledningsvis för att sedan minska mot slutet av perioden. 2012 var det 10 742 fler svenskar som arbetspendlade till Norge än till Danmark.

Diagram 2: Arbetspendling från Sverige till Norge, 2004–2012

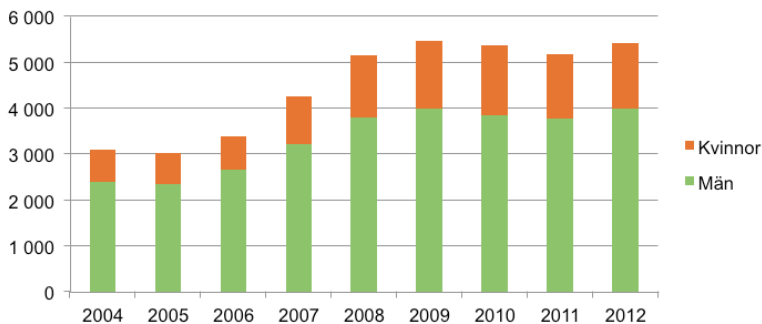

Källa: StatNord och SCB

Under 2004 var det 13 200 personer som arbetspendlade från Sverige till Norge. Fram till 2009 ökade antalet arbetspendlare kraftigt för att sedan minska de efterföljande två åren. 2012 uppgick antalet arbetspendlare till 27 158 personer vilket var en ökning från året innan. Sett över hela perioden 2004 till 2012 rör det sig om en ökning på 106 procent, det vill säga att arbetspendlingen har mer än fördubblats under perioden.

Könsfördelningen bland arbetspendlarna har varit tämligen oförändrad under perioden, om än med en liten ökning av andelen kvinnor från 28 procent år 2004 till 30 procent 2012.

Diagram 3: Arbetspendling från Värmland till Norge, 2004–2012

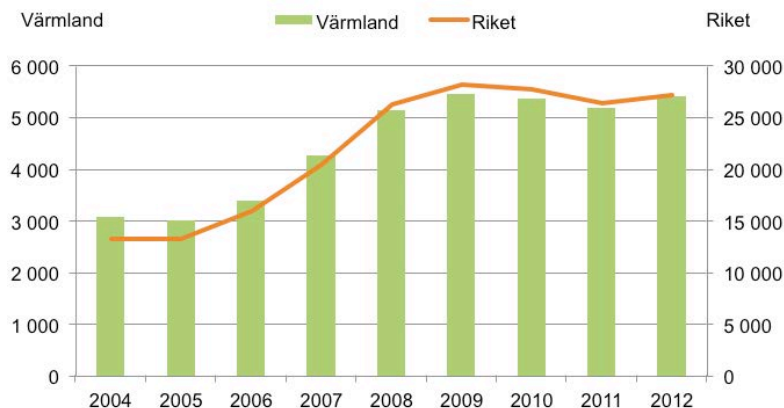
Källa: StatNord och SCB

2004 arbetspendlade 3 090 personer som var boende i Värmland till Norge. Utvecklingen av antalet arbetspendlare har sedan följt samma mönster som i riket: en kraftig ökning fram till

2009 och sedan en minskning till 2012 då antalet steg återigen. 2012 uppgick antalet arbetspendlare från Värmland till Norge till 5 420 personer vilket motsvarar en ökning på 75 procent. Könsfördelningen 2004 var 78 procent män och 22 procent kvinnor, men likt utvecklingen i riket har kvinnorna ökat sin andel under perioden till 26 procent.

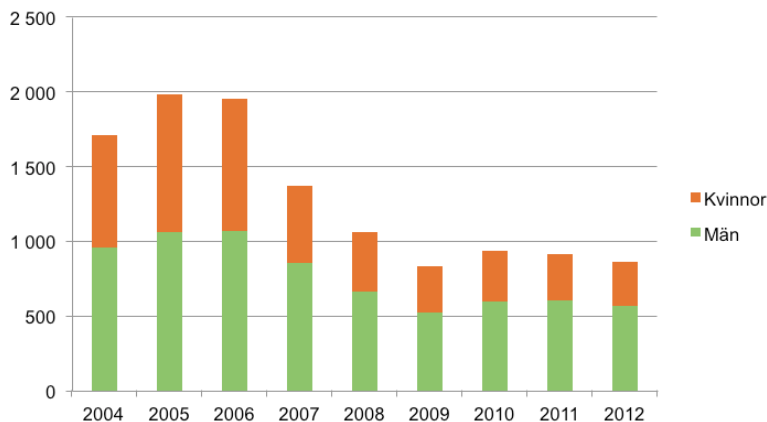
I diagram 4 illustreras hur utvecklingen av arbetspendlingen från Värmland till Norge har följt utvecklingen i riket som helhet:

Diagram 4: Arbetspendling till Norge - jämförelse mellan Värmland och riket, 2004-2012

Källa: StatNord och SCB

Diagram 5: Arbetspendling från Norge till Sverige, 2004-2012

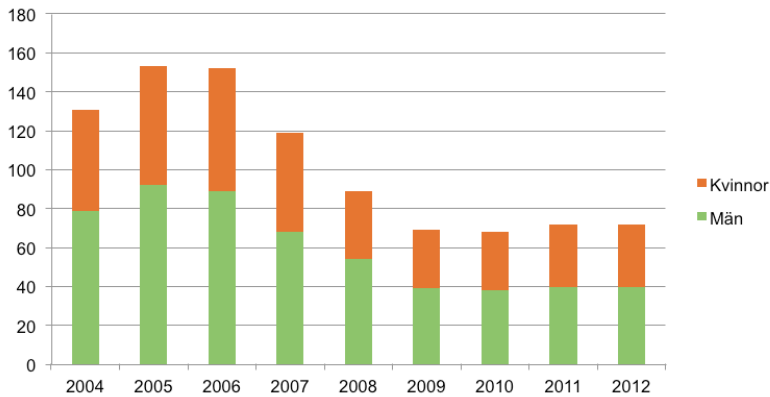

Källa: StatNord och SCB

Arbetspendling från Norge till Sverige sker i en relativt liten skala. 2005 var det år under perioden som arbetspendlingen från Norge var som störst med 1 985 gränspendlare. Därefter har arbetspendlingen minskat markant fram till år 2009 för att sedan plana ut. 2012 var det 864 personer som arbetspendlade från Norge till Sverige.

Bland arbetspendlarna från Norge till Sverige var könsfördelningen relativt jämn 2004: 44 procent kvinnor och 56 procent män. Kvinnornas andel av arbetspendlarna har dock minskat och 2012 var endast 34 procent av gränspendlarna kvinnor.

Diagram 6: Arbetspendling från Norge till Värmland, 2004-2012

Källa: StatNord och SCB

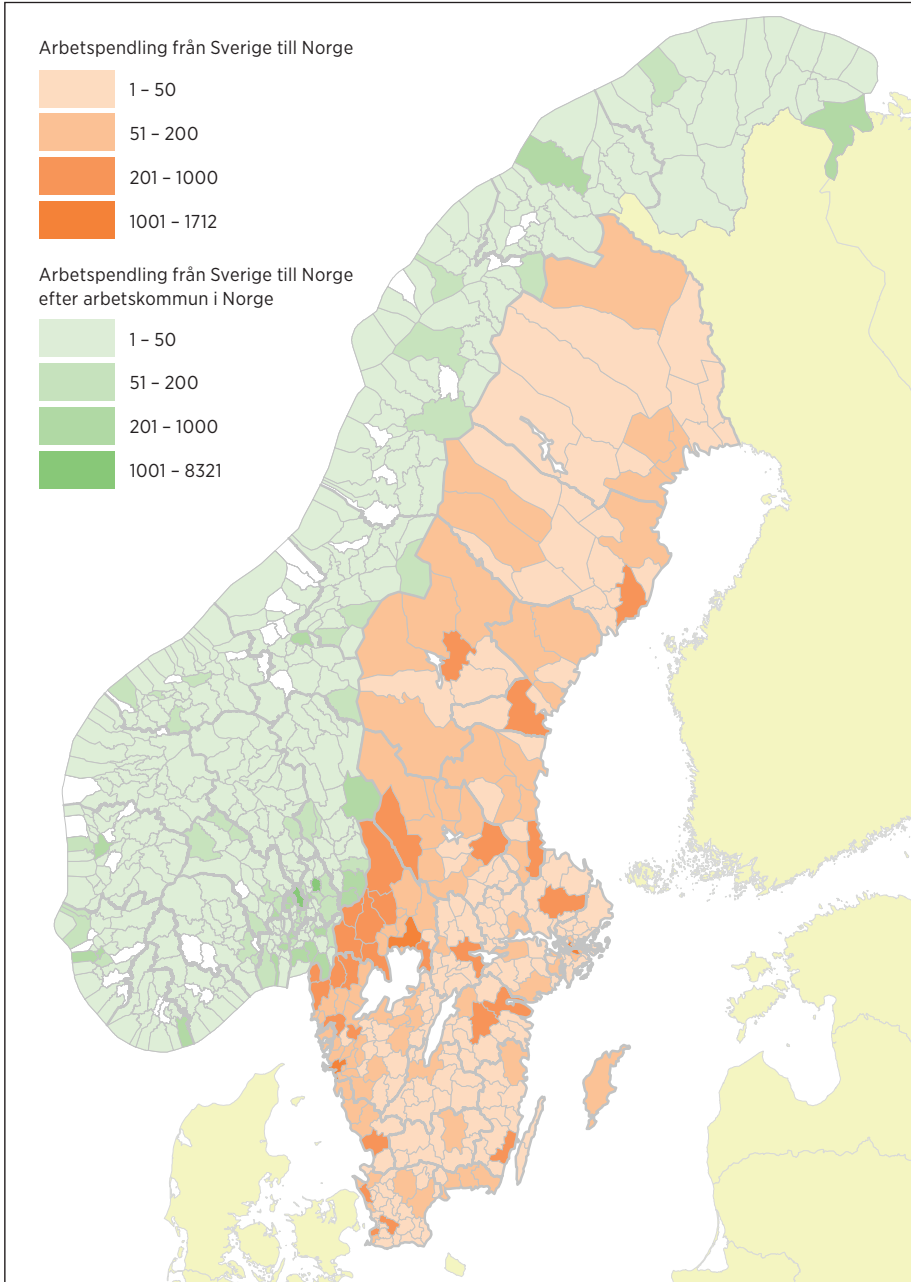
Arbetspendling från Norge till Värmland sker i liten utsträckning. 2004 var det 131 personer som arbetspendlade från Norge till Värmland och 2012 hade det sjunkit till 72 personer, en minskning motsvarande 45 procent.

Sverige har en lång gräns mot Norge.

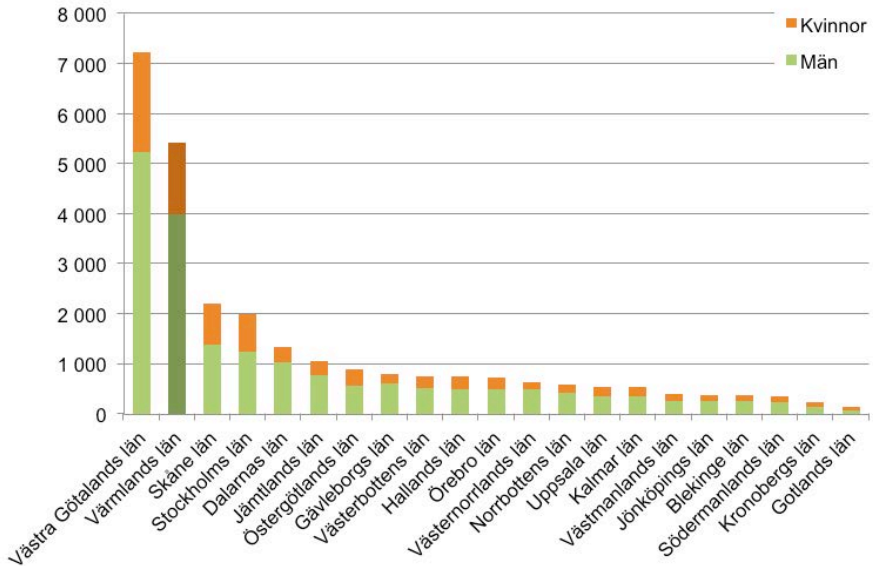
3.2 GRÄNSPENDLARE EFTER BOSTADS- OCH ARBETSORT

Figur 2: Arbetspendling utifrån boendekommun i Sverige och arbetskommun i Norge, 2012

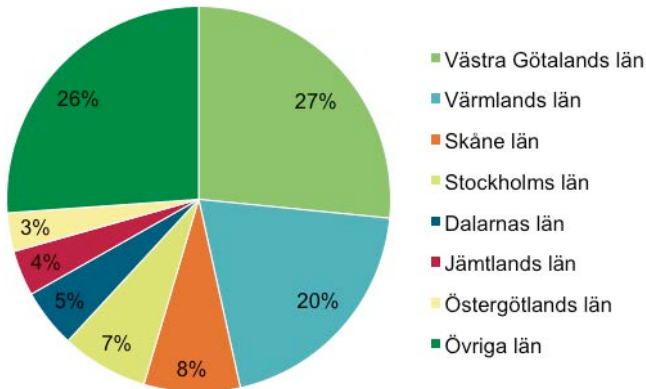
Källa: SCB

Diagram 7: Arbetspendling från Sverige till Norge efter bostadslän, 2012

Källa: SCB

Diagram 8: Länens andel av den totala arbetspendlingen från Sverige till Norge, 2012

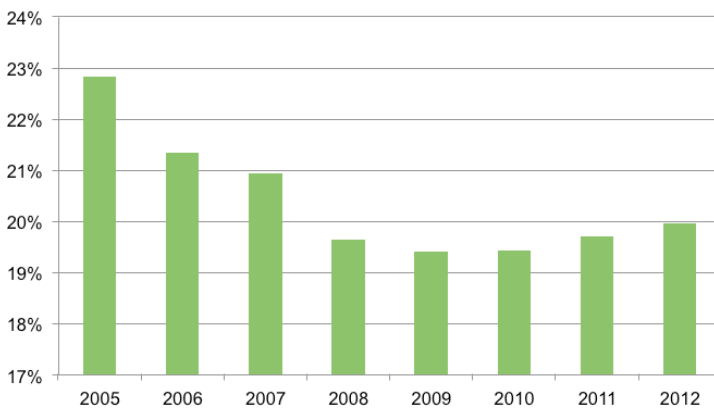

Källa: SCB, egen bearbetning

Sedan augusti 2015 går det snabbtåg mellan Stockholm och Oslo via Värmland.

Diagram 9: Värmlands andel av den totala arbetspendlingen från Sverige till Norge, 2005–2012

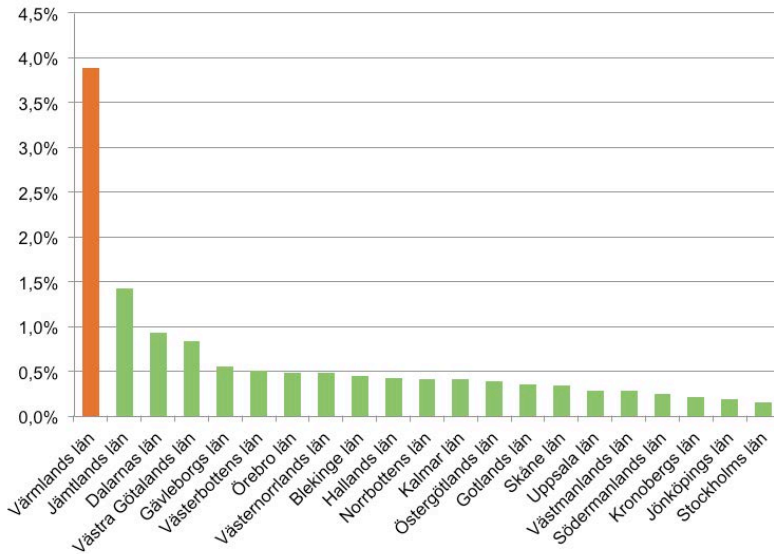
Källa: StatNord och SCB, egen bearbetning

Av diagram 8 framgår det att arbetspendlingen från Sverige till Norge är starkt koncentrerad till Värmlands och Västra Götalands län. Sett till den totala arbetspendlingen från Sverige till Norge

står Västra Götaland för den största andelen arbetspendlare, 27 procent, och Värmland för den näst största andelen med 20 procent. Därefter är gränspendlarna relativt spridda mellan de övriga länen.

Värmlands andel har emellertid förändrats något över tid. Under 2005 stod Värmland för en ännu större andel av arbetspendlarna till Norge, närmare 23 procent. Efter det minskade andelen fram till 2009 för att sedan öka igen.

Diagram 10: Andel gränspendlare av sysselsatt nattbefolkning³ per bostadslän, 2012

Källa: SCB, egen bearbetning

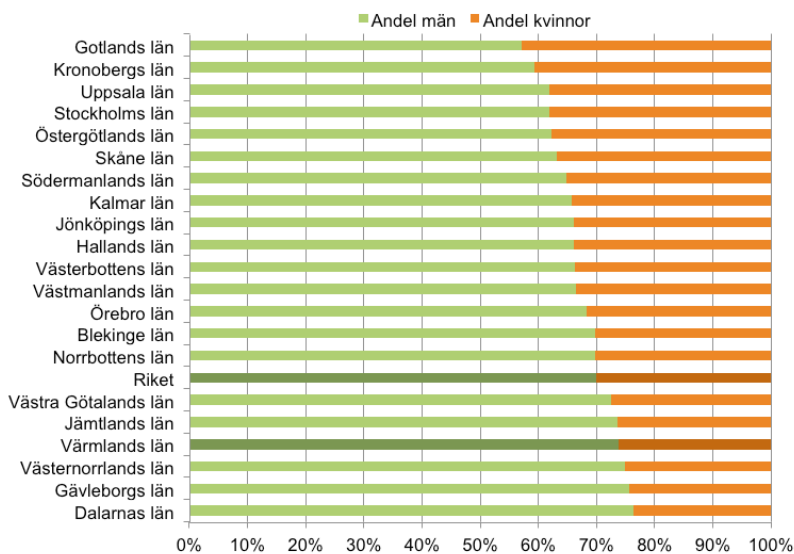
För att ge en mer rättvisande bild av vilka län som har den mest utbredda arbetspendlingen till Norge behöver gränspendlingen sättas i relation till det totala antalet sysselsatta inom respektive län. Då framgår att Värmland, med närmare 4 procents gränspendlare, är det län med den i särklass högsta andelen arbetspendlare till Norge. Näst högst andel har Jämtlands län med 1,5 procent. Västra Götalands län, som har flest antal arbetspendlare, hamnar istället på fjärde plats med strax under 1 procents gränspendlare i förhållande till hela den sysselsatta nattbefolkningen.

³ Nattbefolkning är befolkningen som är boende i en viss region och har sysselsättning, oavsett om sysselsättningen är i regionen eller ej. Till skillnad från officiell statistik innefattar nattbefolkningen här även gränspendlare.

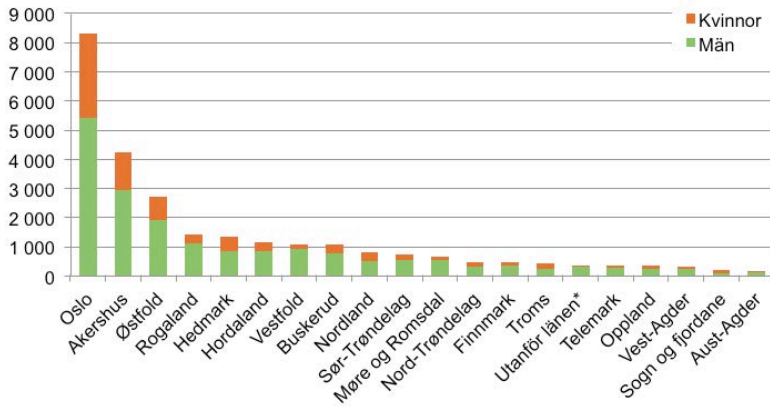
Många arbetspendlare från Sverige arbetar i den norska byggbranschen.

Diagram 11: Andel män och kvinnor som arbetspendlar till Norge efter bostadslän, 2012

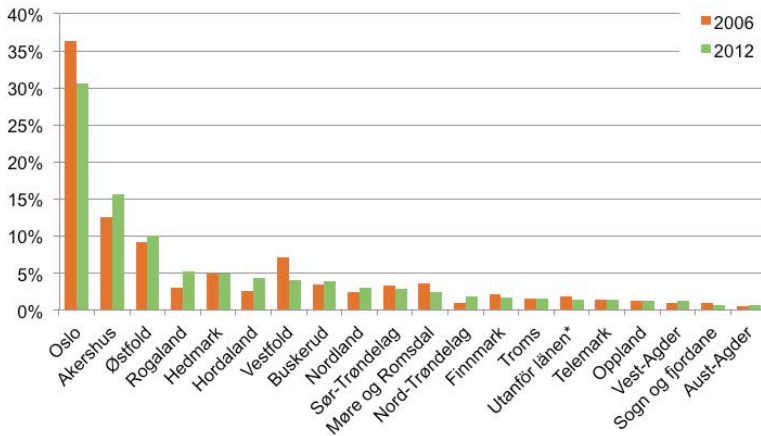

Källa: SCB, egen bearbetning

Andelen kvinnor och män som arbetspendlar till Norge skiljer sig beroende på bostadslänet i Sverige. Skevast är fördelningen bland de som arbetspendlar från Dalarnas län till Norge där endast 24 procent är kvinnor. Värmland är också ett av de län som har en ojämnare könsfördelning än genomsnittet för riket.

Diagram 12: Arbetspendling från Sverige till Norge efter arbetsregion, 2012

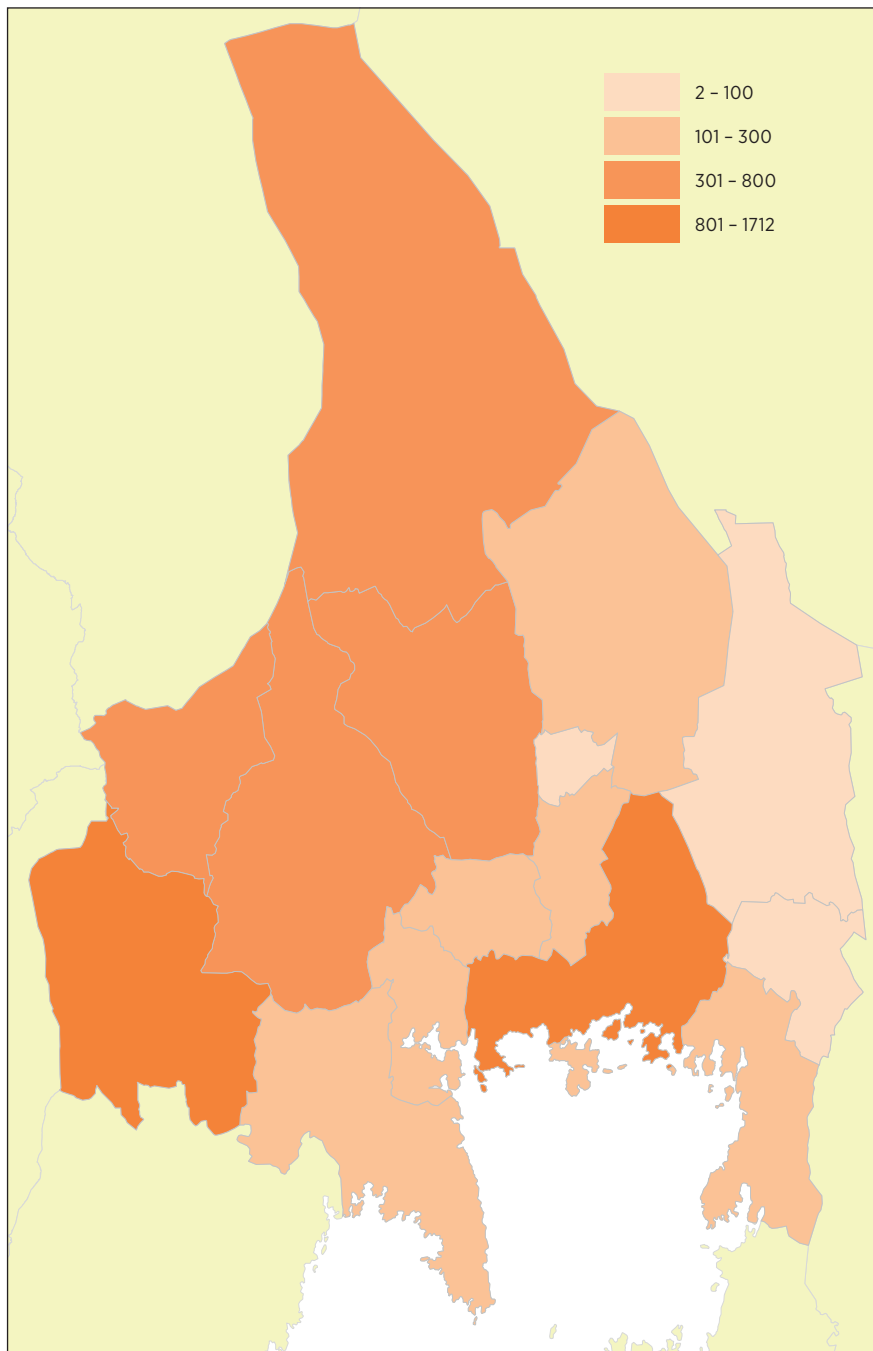
*Spitsbergen, Hopen, Bjørnøya, Jan Mayen, Sokkelen sør och nord for 62 N
Källa: SCB

Diagram 13: Andel arbetspendlare per arbetsregion i Norge, 2006 och 2012

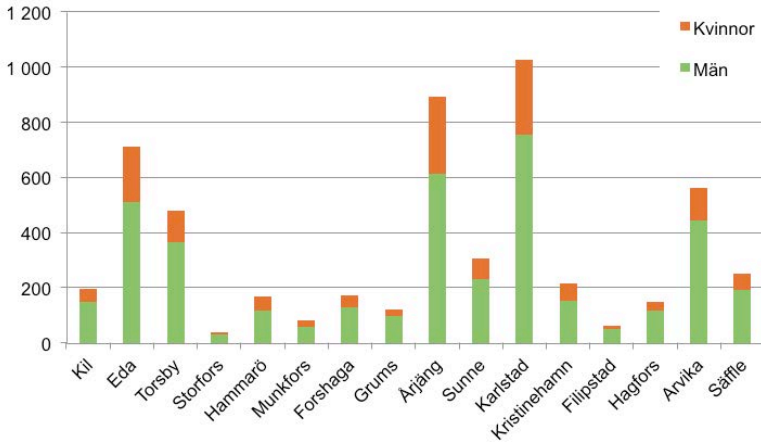
Källa: StatNord och SCB, egen bearbetning

Oslo är det i särklass vanligaste fylket (Oslo fylke utgörs av Oslo kommun) för arbetspendlare från Sverige att arbeta i. Över 36 procent av gränspendlarna arbetade i Oslo under 2006. Akershus (13 procent) och Østfold (9 procent) var två andra vanliga fylken för svenska gränspendlare att arbeta i. 2012 hade andelen gränspendlare från Sverige som pendlar till Oslo minskat till 31 procent, medan andelen som arbetspendlar till Akershus och Østfold ökat till 16 respektive 10 procent.

Figur 3: Arbetspendling från Värmland till Norge efter bostadskommun, 2012

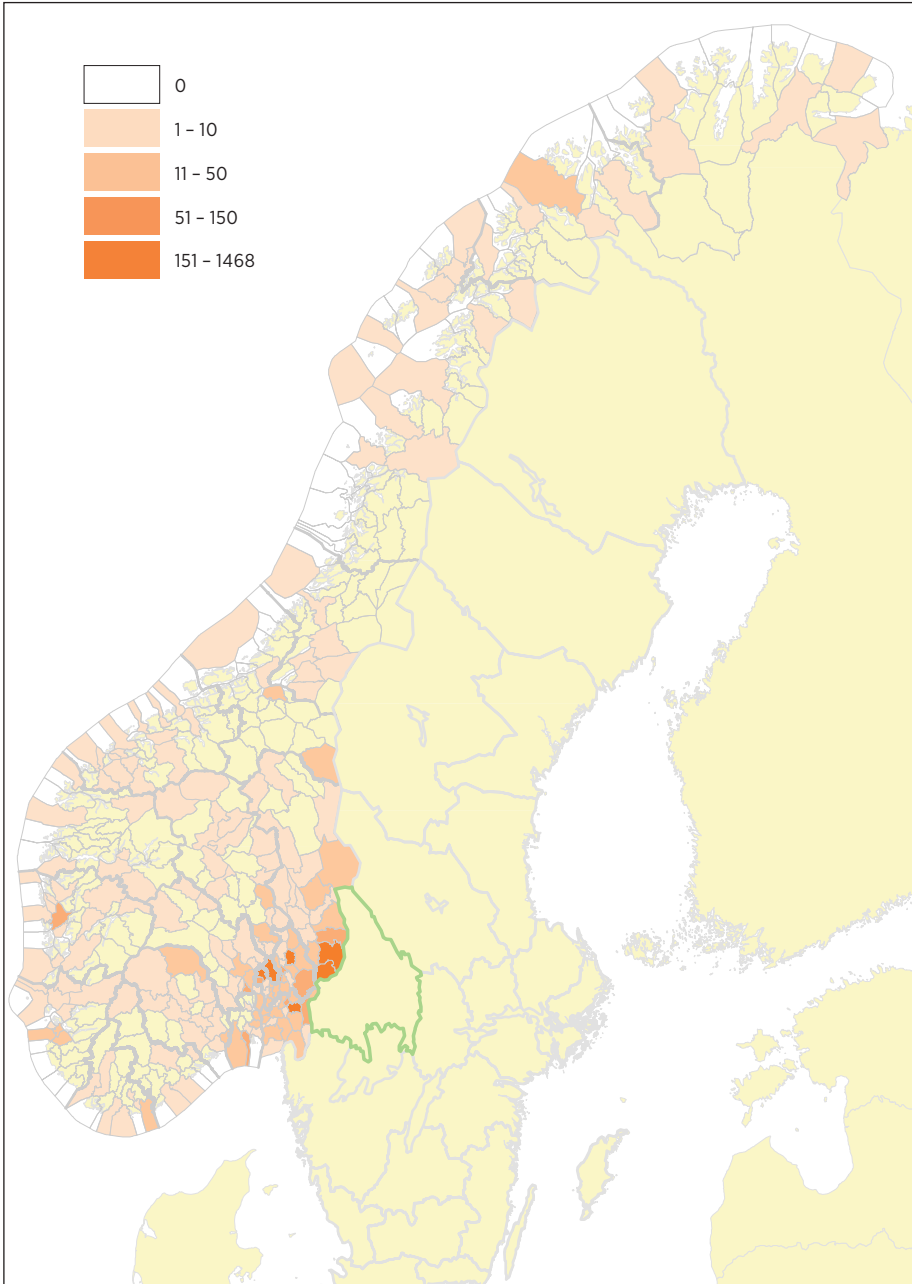
Källa: SCB

Diagram 14: Arbetspendling från Värmland till Norge per bostadskommun, 2012

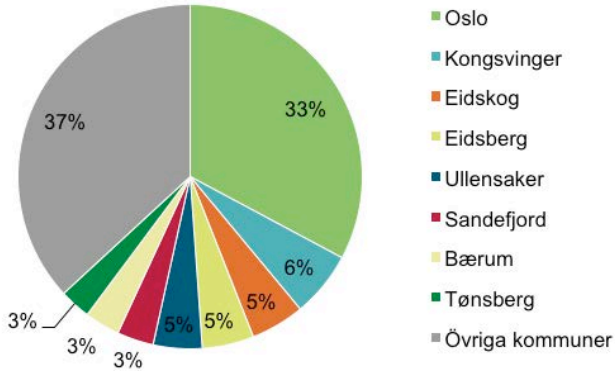
Källa: SCB

Antalet arbetspendlare till Norge varierar mycket mellan de värmländska kommunerna, från 37 personer i Storfors till 1 026 i Karlstad. Alla kommuner förutom Storfors, Munkfors och Filipstad har mer än 100 arbetspendlare till Norge. Arvika, Eda, Årjäng och Karlstad har i sin tur fler än 500 arbetspendlare till Norge (Torsby ligger strax under med 479 personer). Även könsfördelningen bland arbetspendlarna skiljer sig mellan kommunerna. Från Årjängs fördelning med 69 procent män och 31 procent kvinnor, till Filipstad med 81 procent män och 19 procent kvinnor.

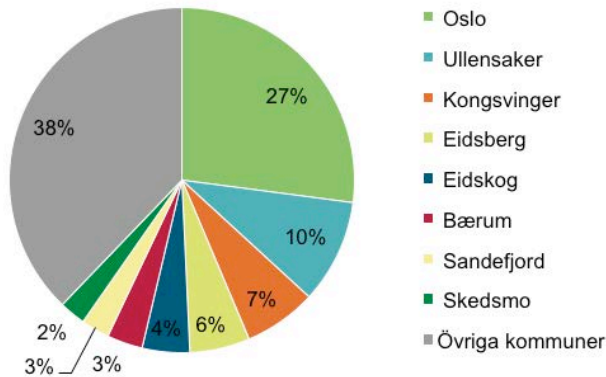
Figur 4: Arbetspendling från Värmland till Norge efter arbetskommun, 2012

Källa: SCB

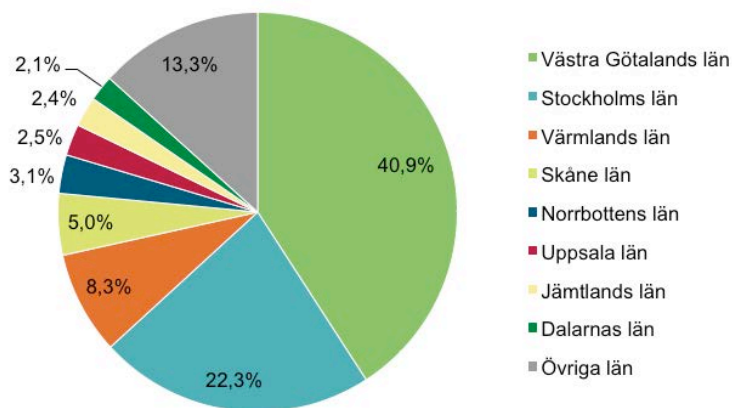
Diagram 15: Arbetskommun för arbetspendlare från Värmland till Norge, 2006

Källa: StatNord, egen bearbetning

Diagram 16: Arbetskommun för arbetspendlare från Värmland till Norge, 2012

Källa: SCB, egen bearbetning

Som synes är arbetspendlingen från Värmland till Norge starkt koncentrerad till Oslo och kommunerna nära Oslo samt gränskommunerna. En viss förändring har dock skett från 2006 till 2012 vad gäller fördelningen av de värmländska gränspendlarna mellan de norska kommunerna. 2006 skedde 33 procent av arbetspendlingen från Värmland till Oslo, men 2012 hade Oslos andel minskat till 27 procent. 2012 hade Ullensaker, där Gardemoen flygplats ligger, gått från att vara den femte största arbetskommunen för arbetspendlare från Värmland till att bli den näst största med 10 procent av arbetspendlarna. Ingen större förändring har emellertid skett vad gäller Kongsvingers andel av arbetspendlarna från Värmland, även om kommunen gått från att vara den näst största arbetskommunen 2006 till att vara den tredje största 2012.

Diagram 17: Arbetspendling från Norge till Sverige efter arbetslän, 2012

Källa: SCB, egen bearbetning

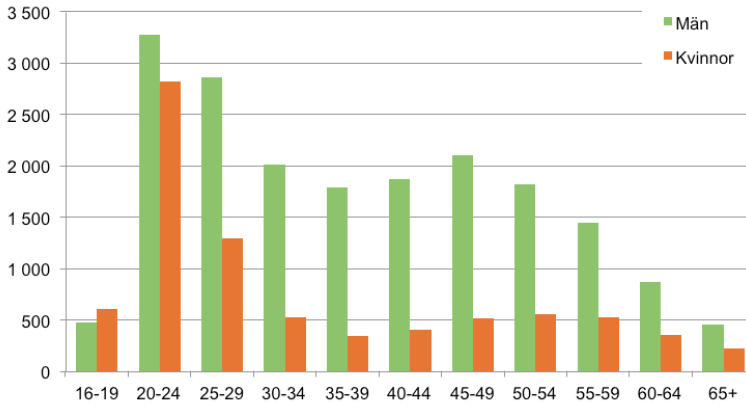
Arbetspendlingen från Norge till Sverige sker till allra största del till de två storstadslänen Västra Götaland och Stockholm. Tillsammans står de för 63 procent av arbetspendlingen från Norge till Sverige. Värmland är det tredje största arbetslänet med cirka 8 procent av gränspendlarna.

Hotell- och restaurangbranschen är en de norska branscher som flest svenskar arbetar i.

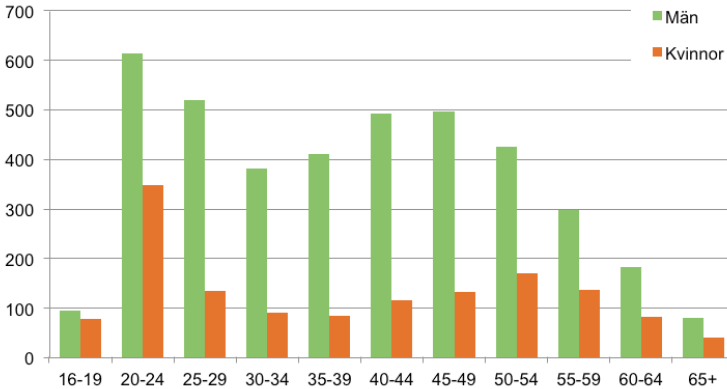
3.3 ÅLDERSFÖRDELNING BLAND ARBETSPENDLARE TILL NORGE

Diagram 18: Arbetspendling från Sverige till Norge efter åldersklasser, 2012

Källa: SCB

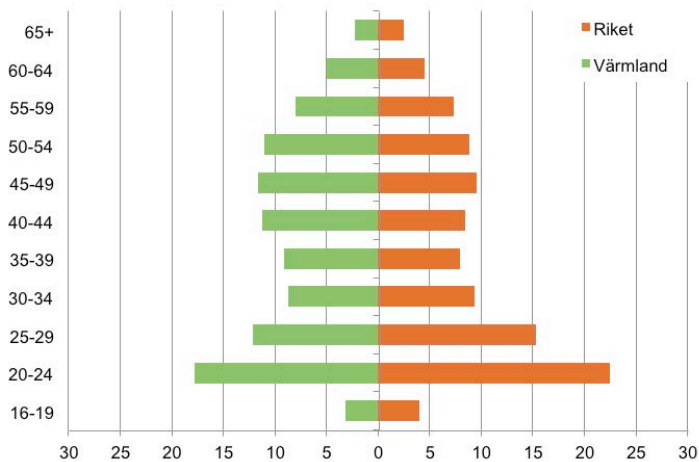
Diagram 19: Arbetspendling från Värmland till Norge efter åldersklasser, 2012

Källa: SCB

Diagram 20: Andel arbetspendlare till Norge efter åldersklasser, 2012

Källa: SCB, egen bearbetning

Den vanligaste åldern för arbetspendlare från Sverige till Norge är 20–24 år, både bland kvinnor och män. Med undantag för åldersgruppen 16–19 år så är det fler män än kvinnor som arbetspendlar från Sverige till Norge i samtliga åldersgrupper. Könsfördelningen är som jämnast i de yngsta åldersgrupperna 16–24 år.

I Värmland är könsfördelningen bland arbetspendlarna till Norge relativt jämn endast i åldersgruppen 16–19 år. Det finns också en viss skillnad mellan Värmland och riket vad gäller åldersfördelningen bland gränspendlarna – Värmland har en högre andel i åldersspannet 35–65+ medan riket har en högre andel i de yngre åldersgrupperna 16–29 år. Generellt är således arbetspendlaren från Värmland till Norge äldre än den genomsnittliga arbetspendlaren från Sverige till Norge.

“För mig har det aldrig varit någon stor sak om jag befunnit mig på den norska eller svenska sidan om gränsen”

Anita Mobekk Johansson, Charlottenberg
Statistisk sentralbyrå, SSB, Kongsvinger

GRÄNSPENDLARE

Namn: Anita Mobekk Johansson

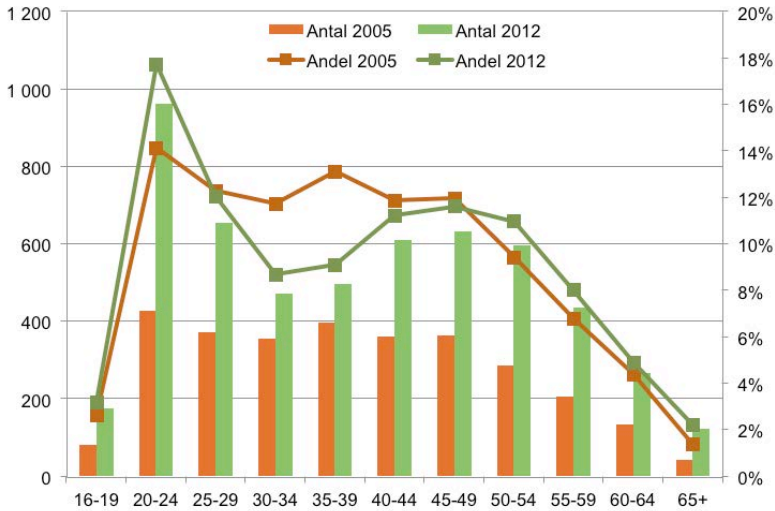
Bor: i Charlottenberg

Arbetsgivare: Statistisk sentralbyrå, SSB, Kongsvinger

Arbetspendlare: sedan 1981

Fördelar: Arbetstiderna i Norge och boendekostnaderna i Sverige

Diagram 21: Antal och andel arbetspendlare från Värmland till Norge efter åldersklasser, 2005 och 2012

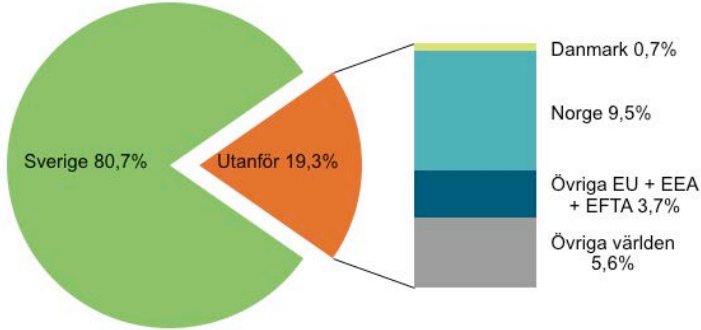
Källa: StatNord och SCB, egen bearbetning

I en jämförelse mellan arbetspendlare från Värmland till Norge 2005 och 2012 kan det konstateras att det skett vissa förändringar vad gäller åldersfördelningen. Först och främst blir det tydligt att antalet gränspendlare har ökat i samtliga åldersgrupper. Ökningen är störst i åldersgruppen 20-24 som gått från 428 gränspendlare år 2005 till 963 gränspendlare år 2012. Även andelsmässigt är det åldersgruppen 20-24 år som ökat mest: från 14 procent till 18 procent. I övrigt är det åldersgruppen 16-19 år samt åldersgrupperna 50-65+ som ökat i andel. Den största andelsmässiga minskningen återfinns i sin tur i åldersgrupperna 30-39 år.

Med andra ord har åldersfördelningen skiftat till en större andel yngre gränspendlare, 16-24 år, samt en större andel gränspendlare inom åldersspannet 50-65+.

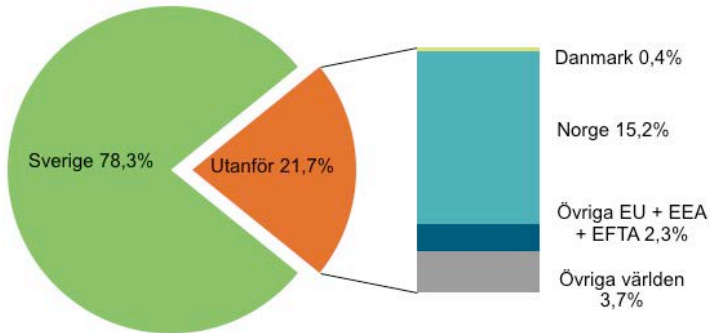
3.4 ARBETSPENGLARE TILL NORGE EFTER FÖDELSEREGION

Diagram 22: Födelseregion för arbetspendlare från Sverige till Norge, 2012

Källa: SCB, egen bearbetning

Diagram 23: Födelseregion för arbetspendlare från Värmland till Norge, 2012

Källa: SCB, egen bearbetning

I Sverige är närmare var femte arbetspendlare till Norge född utanför Sveriges gränser. De flesta av dem har Norge som födelseland, 9,5 procent av det totala antalet gränspendlare, men en stor andel utgörs även av personer födda utanför EU, EEA och EFTA:s gränser (5,6 procent). EU plus EEA och EFTA inkluderar utöver EU:s medlemmar staterna Island, Liechtenstein och Norge.

I Värmland är det 21,7 procent av arbetspendlarna till Norge som är födda utanför Sverige. Omkring två tredjedelar av dessa har Norge som födelseland. Gränspendlare födda utanför EU, EEA och EFTA:s gränser är den näst största gruppen och utgör 3,7 procent av det totala antalet gränspendlare.

*”Motsvarande arbete för mig finns i Karlstad
och dit skulle jag behöva resa över 12 mil enkel
väg”*

Lena Granlund Hansson, Hån
Sykehuset Østfold, Mysen

GRÄNSPENDLARE

Namn: Lena Granlund Hansson

Bor: i Hån

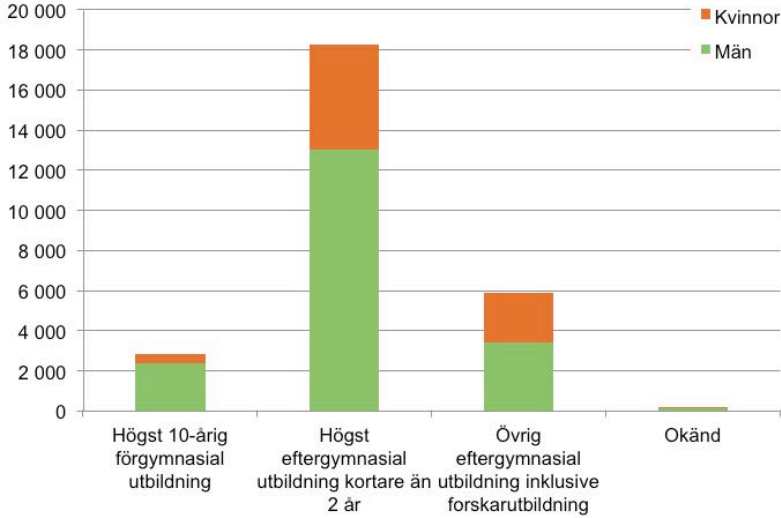
Arbetsgivare: Distriktpsychiatrik senter i Mysen, en del av Sykehuset Østfold

Arbetspendlare: sedan 2008

Fördelar: Finns intressanta tjänster inom psykiatrin, kortare arbetstid och bättre lön.

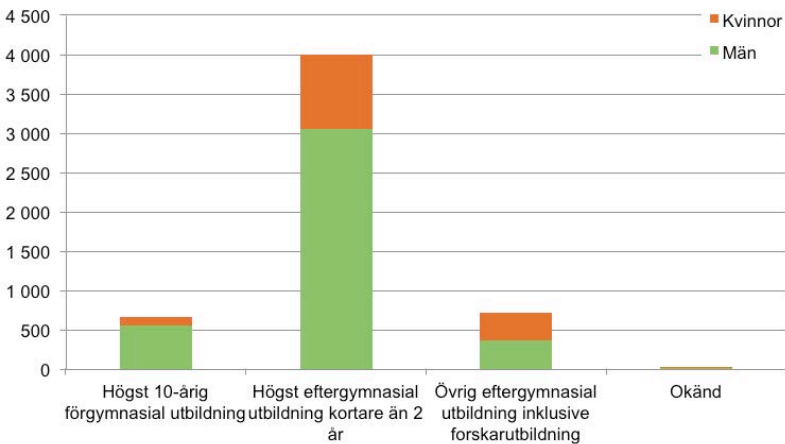
3.5 ARBETSPENDLARE TILL NORGE EFTER UTBILDNINGSNIVÅ

Diagram 24: Arbetspendling från Sverige till Norge efter utbildningsnivå, 2012

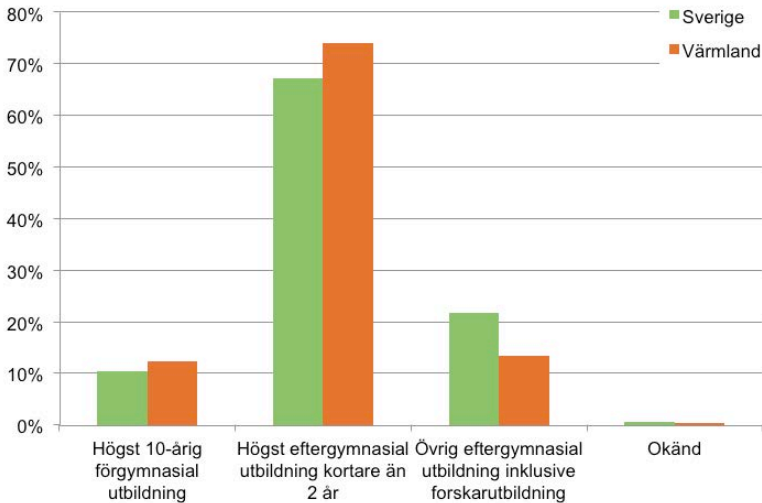

Källa: SCB

Diagram 25: Arbetspendling från Värmland till Norge efter utbildningsnivå, 2012

Källa: SCB

Diagram 26: Utbildningsnivå för arbetspendlare till Norge 2012, jämförelse riket och Värmland

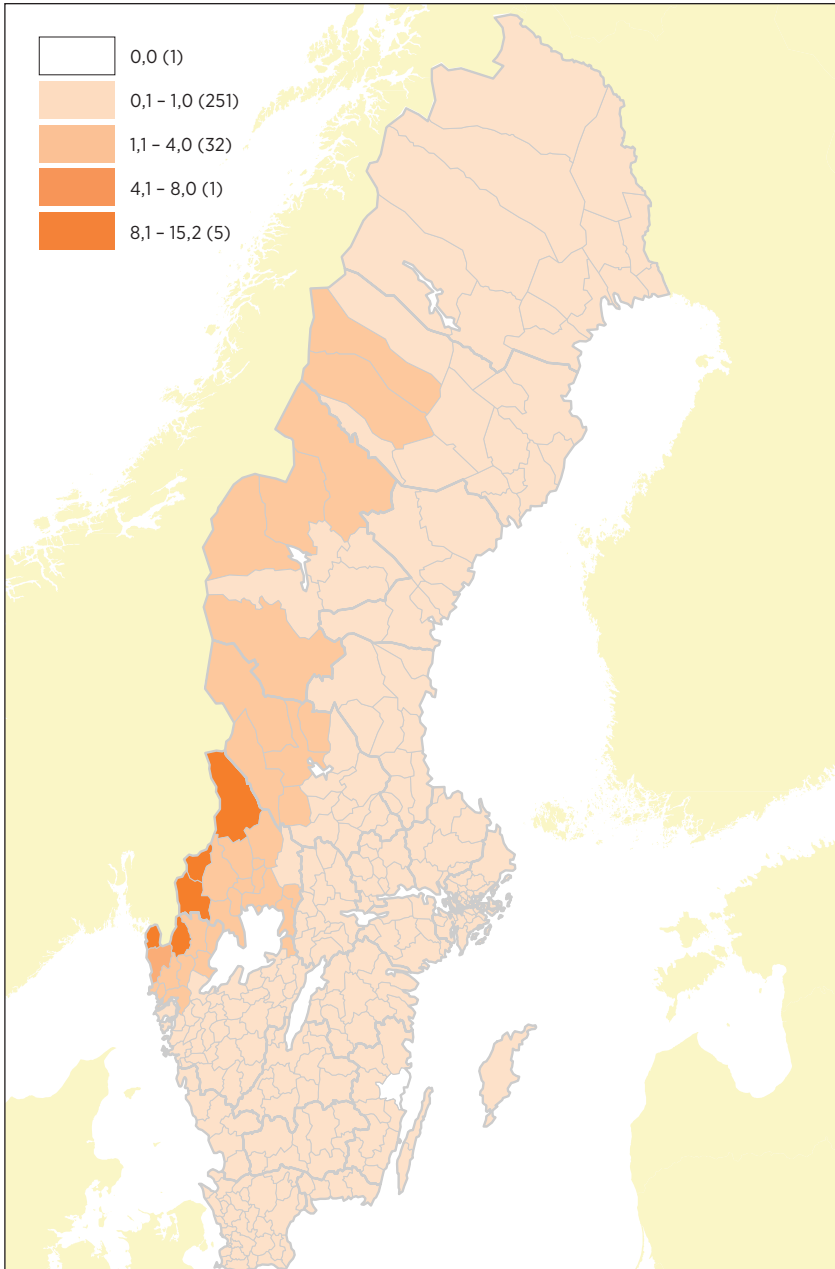
Källa: SCB, egen bearbetning

De flesta arbetspendlarna från Sverige till Norge tillhör kategorin som har mer än en 10-årig förgymnasial utbildning, men högst en eftergymnasial utbildning kortare än två år. Drygt en femtedel av gränspendlarna från Sverige till Norge har dessutom en eftergymnasial utbildning längre än två år. Motsvarande siffra i Värmland är 13 procent.

Vidare kan det konstateras att könsfördelningen varierar med utbildningsnivån. Generellt gäller att ju högre utbildningsnivå desto lägre andel män. Bland arbetspendlare från Sverige till Norge med högst 10-årig förgymnasial utbildning är andelen män 84 procent och kvinnor 16 procent, vilket kan jämföras med de som har en eftergymnasial utbildning längre än två år där 58 procent är män och 42 procent kvinnor. Samma mönster kan även ses bland arbetspendlarna från Värmland till Norge: männen utgör 82 procent och kvinnorna 18 procent av de med högst 10-årig förgymnasial utbildning och bland de med eftergymnasial utbildning längre än två år är könsfördelningen 52 procent män och 48 procent kvinnor.

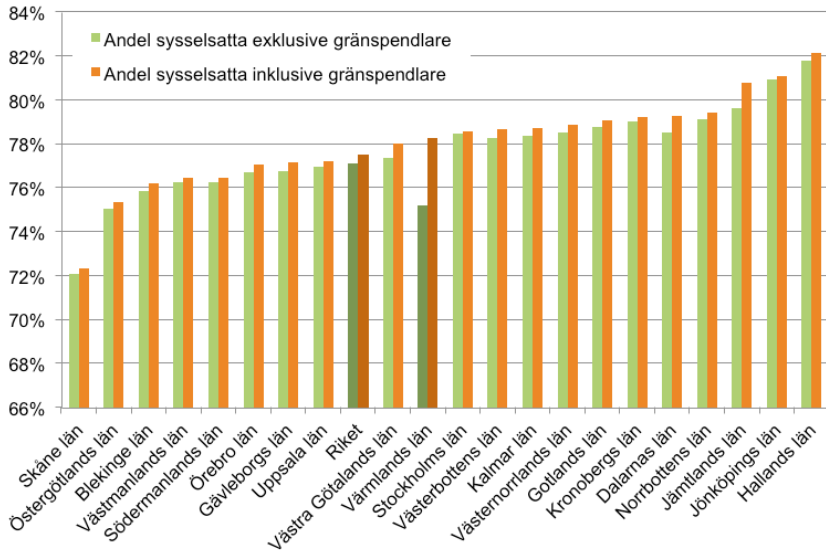
3.6 SYSSELSÄTTNING MED GRÄNSPENDLARE INRÄKNAT

Figur 5: Förändring i andel sysselsatta i åldern 20-64 år (förvärvsfrekvens) med arbetspendling till Norge, 2012

Källa: SCB

Diagram 27: Andel sysselsatta i ålder 20-64 (förvärvsfrekvens) exkl./inkl. arbetspendling från Sverige till Norge, 2012

Källa: SCB

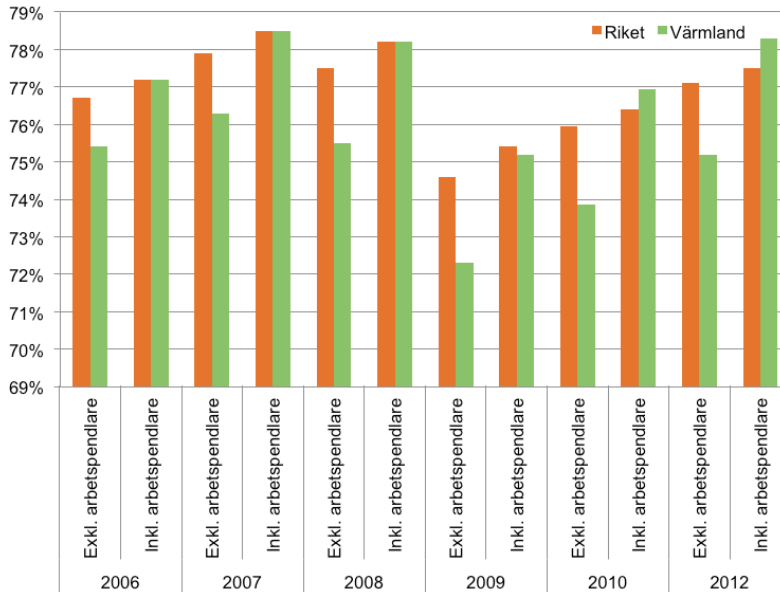
Av de 27 158 personer som arbetspendlar från Sverige till Norge är det 24 321 personer som inte räknas som sysselsatta i den nationella offentliga statistiken. Det medför att förvärvsfrekvensen i riket underskattas med 0,4 procentenheter⁴. Med gränspendlarna inräknat ökar därmed rikets förvärvsgrad från 77,1 procent till 77,5 procent.

Värmland är det län som påverkas mest av att gränspendlarna inte redovisas i den officiella statistiken. Av de 5 420 personer som arbetspendlar från Värmland till Norge är det 5 047 personer som inte räknas som sysselsatta. På grund av detta underskattas Värmlands förvärvsfrekvens med 3,1 procentenheter, vilket medför att Värmlands förvärvsfrekvens redovisas som 75,2 procent istället för 78,3 procent. Därmed framstår det som att Värmland har den näst lägsta förvärvsfrekvensen i riket trots att den i själva verket är något högre än riksgenomsnittet.

⁴ Underskattningen är baserad på arbetspendlingen till Norge. Även arbetspendlingen till andra länder medför att förvärvsfrekvensen underskattas, för rikets del är det främst arbetspendlingen till Danmark som dessutom påverkar. Med andra ord underskattas rikets förvärvsfrekvens med mer än de 0,4 procentenheter som arbetspendlingen till Norge står för.

Diagram 28: Andel sysselsatta i ålder 20-64 (förvärvsfrekvens) exkl./inkl. arbetspendling till Norge, 2006-2012⁵

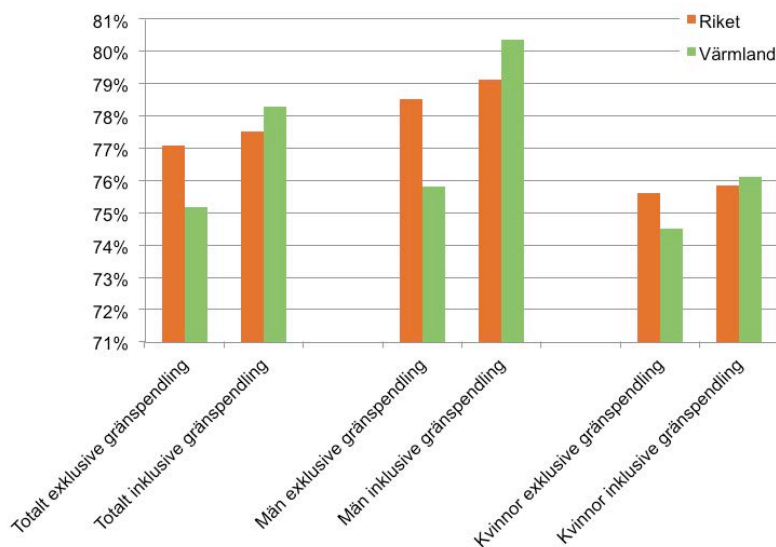
Källa: StatNord och SCB

Ett av målen i Värmlands regionala utvecklingsstrategi, Värmlandsstrategin, är att förvärvsfrekvensen i Värmland ska vara högre än riksgenomsnittet. I diagrammet ovan illustreras hur förvärvsfrekvensen i Värmland och riket har förändrats från 2006-2012, med undantag för 2011 då siffror för detta år saknas. Förvärvsfrekvensen redovisas både utifrån den officiella sysselsättningsstatistiken och med gränspendlare inräknat vilket som redan konstaterats är synnerligen viktigt för Värmland. I jämförelsen med riket framgår det att Värmland har en avsevärt lägre förvärvsfrekvens under hela perioden sett till den sedvanliga statistiken. När gränspendlarna räknas in hamnar Värmland emellertid på samma nivå som riket under åren 2006-2008. 2009 var enda året under perioden som Värmland hade en lägre förvärvsfrekvens än riket med gränspendlare inräknat. De två efterföljande åren som redovisas var förvärvsfrekvensen istället något högre än i riket - 2010 var förvärvsfrekvensen 0,5 procentenheter högre än i riket och 2012 hade det ökat till 0,8 procentenheter.

Förutsatt att gränspendlare räknas med i statistiken ligger alltså Värmland i linje med den målsättning som formulerats i Värmlandsstrategin om en förvärvsfrekvens som är högre än riksgenomsnittet.

⁵ I tidsserien är det en lucka mellan 2010 och 2012 på grund av att Region Värmland saknar statistik över sysselsättningsgraden 2011.

Diagram 29: Andel sysselsatta i ålder 20-64 (förvärvsfrekvens) exkl./inkl. arbetspendling till Norge efter kön, 2012

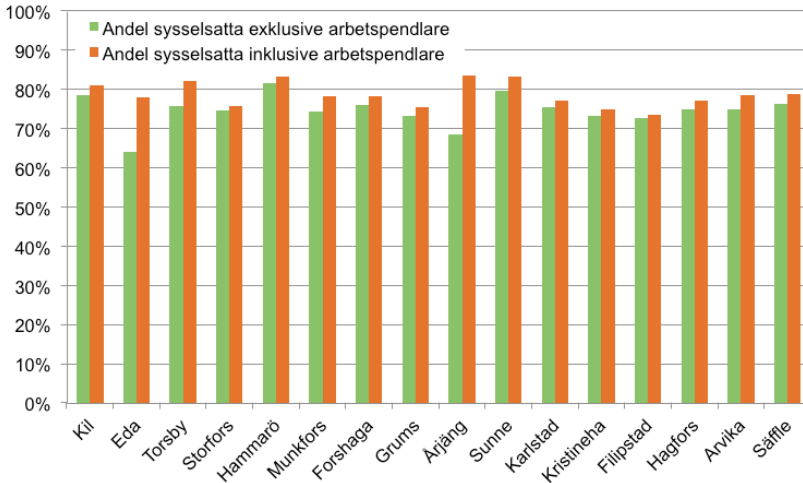
Källa: SCB

Ytterligare ett mål i Värmlandsstrategin är att skillnaderna mellan könen på arbetsmarknaden ska minska. Ett sätt att mäta detta är att jämföra förvärvsfrekvensen mellan kvinnor och män. I diagrammet ovan illustreras vilken betydelse inkludandet av gränspendlare får i uppföljningen av ett sådant mått. I riket är förvärvsfrekvensen 2,9 procentenheter högre bland männen när arbetspendlare till Norge ej är inkluderade. När gränspendlarna räknas in blir skillnaden istället 3,3 procentenheter. I riket underskattas således skillnaden i förvärvsfrekvens mellan könen med 0,3 procentenheter.⁶

I Värmland är förvärvsfrekvensen 1,3 procentenheter högre bland männen sett till den sedvanliga statistiken, men 4,2 procentenheter högre om gränspendlare inkluderas. Skillnaden i förvärvsfrekvens mellan könen underskattas alltså med hela 2,9 procentenheter i Värmland. Att skillnaden är påtagligt högre i Värmland har i sin tur att göra med att arbetspendling till Norge är mycket vanligare bland män i Värmland, vilket ger ett större utslag på förvärvsfrekvensen för denna grupp.

⁶ På grund av avrundningar framstår det som att differensen mellan de två talen är 0,4 procentenheter, men i själva verket rör det sig om 0,3 procentenheter.

Diagram 30: Andel sysselsatta i ålder 20–64 (förvärfrekvens) exkl./inkl. arbetspendling från Värmland till Norge, 2012

Källa: SCB

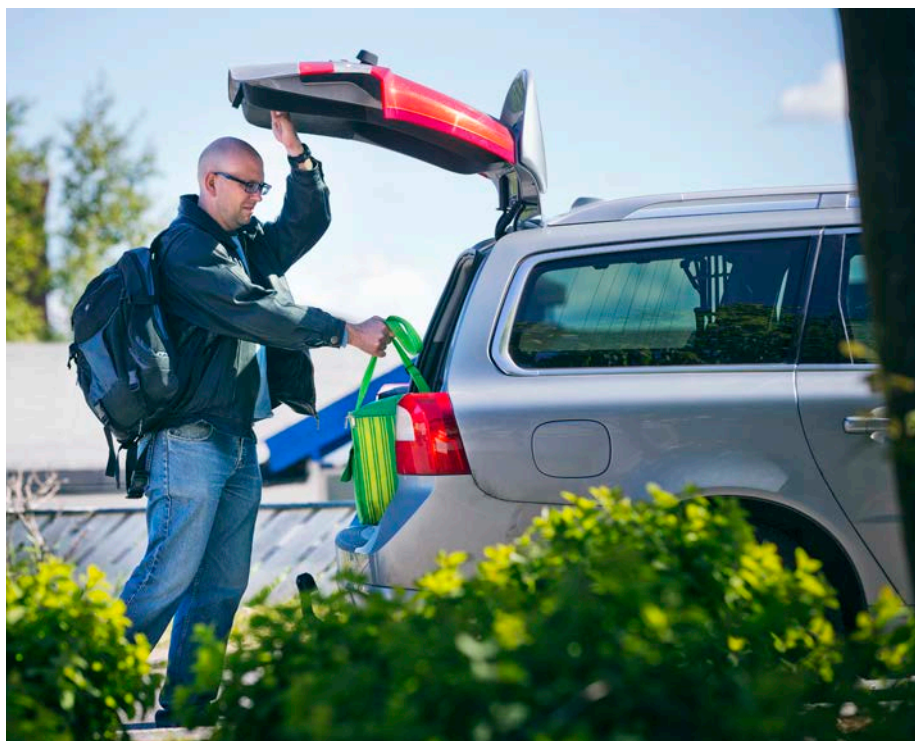
Bland de värmländska kommunerna skiljer det sig en hel del hur mycket arbetspendlingen till Norge påverkar sysselsättningsgraden. Ett tydligt mönster är dock att gränskommunerna påverkas mest. Till exempel höjer Årjäng sin förvärfrekvens från 68,4 procent till 83,6 procent, Eda från 64,0 procent till 77,9 procent och Torsby från 75,7 procent till 82,1 procent. Det kan jämföras med Filipstad som har den lägsta påverkan på förvärfrekvensen: från 72,6 procent till 73,6 procent.

Tabell 1: Antal sysselsatta 20–64 år (nattbefolkning) i Värmland exkl./inkl. arbetspendling från Värmland till Norge, 2012

Sysselsatta	Antal		Andel gränspendlare i procent
	Exklusive gränspendlare	Inklusive gränspendlare	
Kvinnor	55 763	56 963	2,1%
Män	59 802	63 376	5,6%
Totalt	115 565	120 339	4,0%

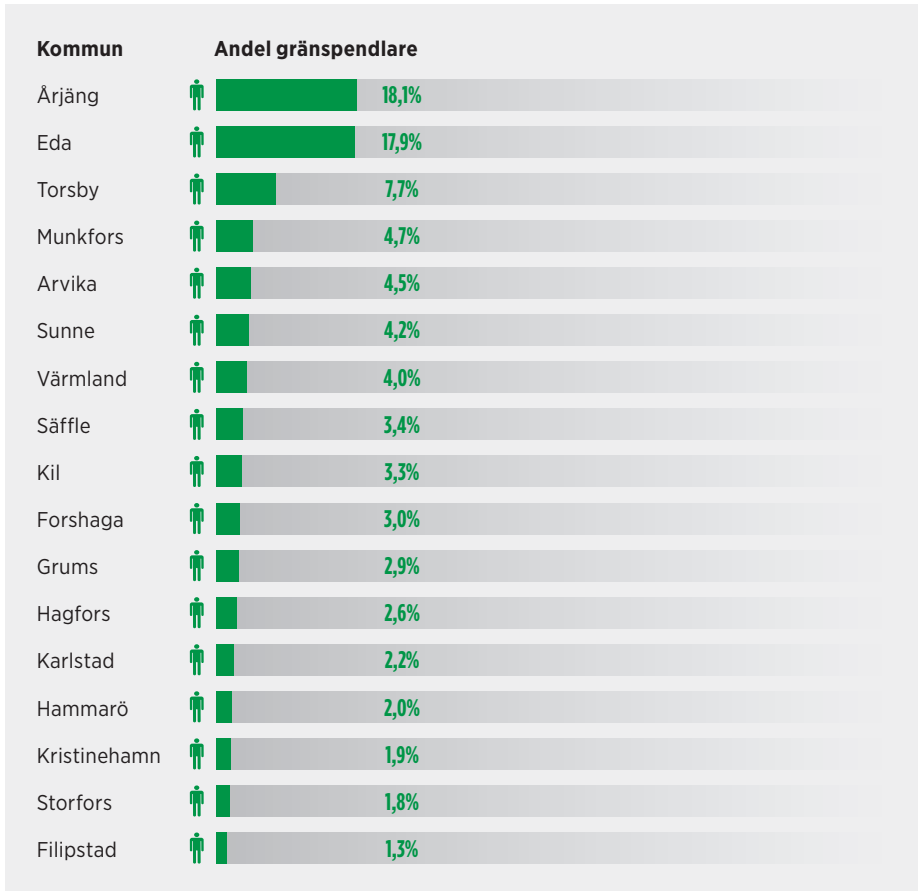
Källa: SCB, egen bearbetning

Av tabellen framgår att arbetspendlarna till Norge utgör totalt 4 procent av de boende i Värmland som är sysselsatta. Det innebär att var 25:e person som bor i Värmland och har ett arbete har detta i Norge. Som redan konstaterats skiljer det en del mellan könen hur utbredd gränspendlingen är, vilket innebär att 5,6 procent av de sysselsatta männen utgörs av gränspendlare medan motsvarande siffra för kvinnorna är 2,1 procent. Skillnaderna är också stora inom länet. I gränskommuner som Eda och Årjäng är det nästan var femte boende som har sitt jobb i Norge, av de som har ett arbete.

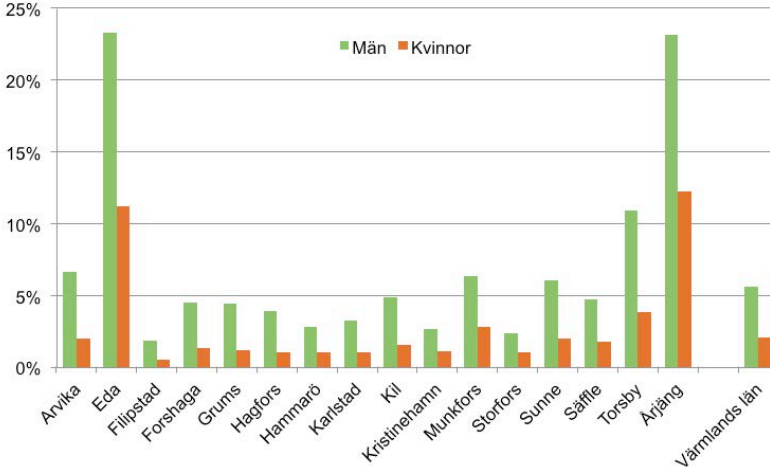
Arbetspendlarna till Norge utgör totalt 4 procent av de boende i Värmland som är sysselsatta.

Figur 6: Andel gränspendlare

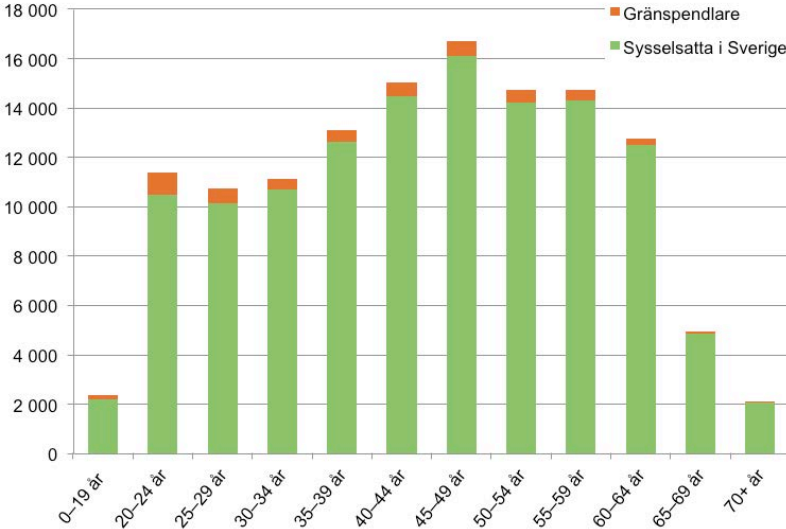
Källa: SCB

Diagram 31: Andel arbetspendlare från Värmland till Norge i ålder 20-64 år efter kön, 2012

Källa: SCB, egen bearbetning

Diagram 32: Sysselsatta med boende i Värmland efter åldersklasser, 2012

Källa: SCB

Hur stor andel av de sysselsatta som utgörs av gränspendlare varierar till viss del även med ålder. I åldersgruppen 20-24 år är andelen gränspendlare som störst: 7,9 procent. Även åldersgruppen 0-19 år (6,6 procent) och åldersgruppen 25-29 år (5,7 procent) har relativt höga andelar gränspendlare. I samtliga åldersgrupper över 35 år ligger andelen gränspendlare på mindre än 4 procent.

"Att bo naturnära i Charlottenberg men ändå kunna ha hela världen som arbetsplats är en unik kombination"

Katarina och Lars Fareljus, Charlottenberg
SAS Norge och Thomas Cook Airlines, Gardermoen

GRÄNSPENDLARE

Namn: Katarina Fareljus och Lars Fareljus

Bor: i Charlottenberg

Arbetsgivare: SAS Norge respektive Thomas Cook Airlines

Arbetspendlare: sedan 1996

Fördelar: Att bo naturnära i Charlottenberg men ändå kunna ha hela världen som arbetsplats

Nackdelar: Vi måste ha två bilar och kan aldrig samåka till flygplatsen. Tidigare fanns det en buss vi kunde åka med, men just nu finns ingen avgång som passar våra arbetstider.

3.7 GRÄNSPENDLARE EFTER NÄRINGSREN

Tabell 2: Arbetspendlare från Sverige till Norge efter näringsgren, 2012

Näringsgren enligt SNI 2007 ⁷	Män	Kvinnor	Totalt	Andel män	Andel kvinnor
N Uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster	3 939	1 564	5 503	72%	28%
F Byggverksamhet	4 882	69	4 951	99%	1%
I Hotell och restaurang	1 078	1 659	2 737	39%	61%
Q Vård och omsorg: sociala tjänster	767	1 896	2 663	29%	71%
H Transport och magasinering	2 092	418	2 510	83%	17%
C Tillverkning	2 019	382	2 401	84%	16%
G Handel: reparation av motorfordon och motorcyklar	1 284	980	2 264	57%	43%
M Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	691	150	841	82%	18%
B Utvinning av mineral	732	35	767	95%	5%
O Offentlig förvaltning och försvar: obligatorisk socialförsäkring	241	303	544	44%	56%
R Kultur, nöje och fritid	282	179	461	61%	39%
J Informations- och kommunikationsverksamhet	309	107	416	74%	26%
P Utbildning	185	152	337	55%	45%
A Jordbruk, jakt och skogsbruk	196	51	247	79%	21%
S Annan serviceverksamhet	74	137	211	35%	65%
L Fastighetsverksamhet	69	36	105	66%	34%
K Finans- och försäkringsverksamhet	49	25	74	66%	34%
E Vattenförsörjning: avloppsrening, avfallshandtering och sanering	64	4	68	94%	6%
V Okänt	17	12	29	59%	41%
D Försörjning av el, gas, värme och kyla	18	6	24	75%	25%
T Förvärsarbete i hushåll: hushållens produktion av diverse varor och tjänster för eget bruk	3	1	4	75%	25%
U Verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.	1	0	1	100%	0%
Totalt	18 992	8 166	27 158	70%	30%

Källa: SCB, egen bearbetning

Av tabellen framgår det att en stor del av arbetspendlarna från Sverige till Norge arbetar inom branscher som rör uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster samt byggverksamhet. Tillsammans står dessa två näringsgrenar för 38 procent av gränspendlingen.

⁷ Svensk näringsgrensindelning, SNI 2007, började användas av SCB 2008 och är anpassad för att bättre kunna följa dagens branschstruktur och framtida utveckling, i synnerhet vad gäller tjänstenäringsarnas ökade andel. SNI 2007 är dessutom en svensk variant av den nya versionen av EU:s näringsgrensindelning, kallad NACE Rev. 2.

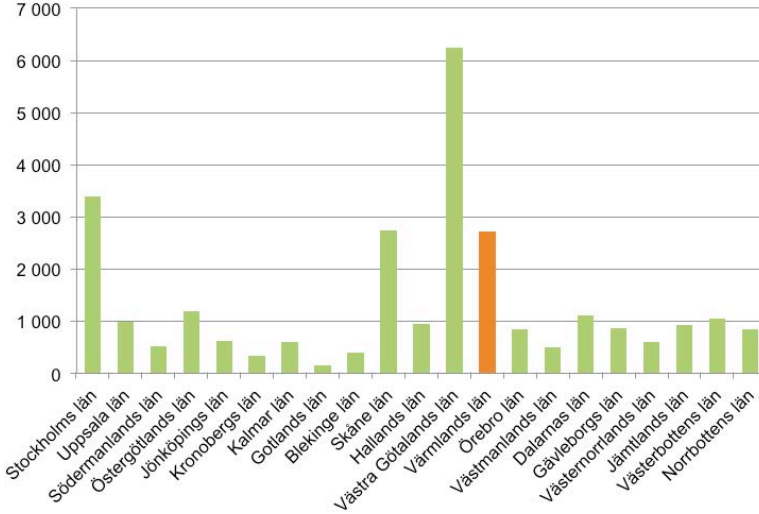
18 av de 22 näringsgrenarna som gränspendlarna verkar inom har en högre andel män än kvinnor. Många av dem är dessutom starkt mansdominerade med över 70 procent män av gränspendlarna. Här blir det tydligt att männen är överrepresenterade bland arbetspendlare till Norge, totalt är 70 procent av gränspendlarna män, men också att gränspendlingen främst sker inom branscher som traditionellt sett är mansdominerade.

Bokstavligt talat mitt på den svensknorska gränsen i Morokulien ligger Grensetjänstens kontor. Grensetjänsten är ett gränsoverskridande samarbete mellan länderna och dess huvuduppgift är att hjälpa privatpersoner och företag som har någon form av gränsoverskridande sysselsättning.

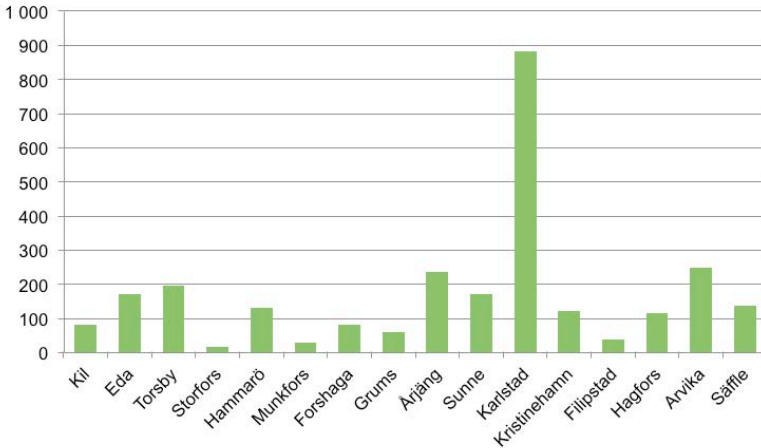
3.8 ANTAL INKOMSTTAGARE OCH ARBETSPENDLARE

Diagram 33: Antal inkomsttagare i Norge boende i Sverige, ej arbetspendlare, 2012

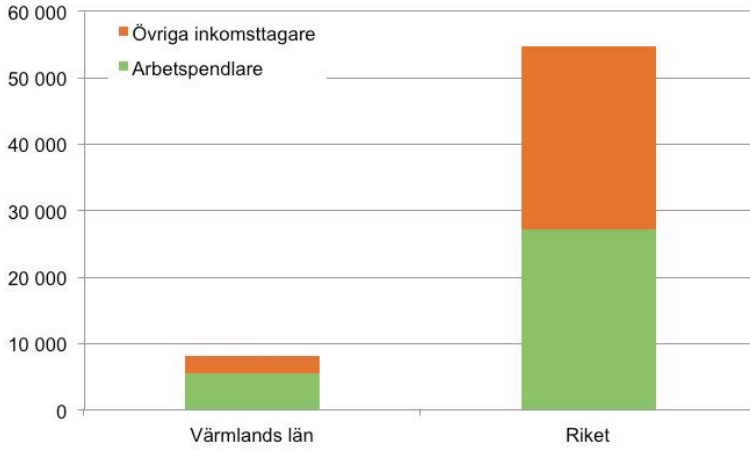

Källa: SCB

Diagram 34: Antal inkomsttagare i Norge boende i Värmland, ej arbetspendlare, 2012

Källa: SCB

Diagram 35: Antal arbetspendlare och övriga inkomstagare från Sverige till Norge, 2012

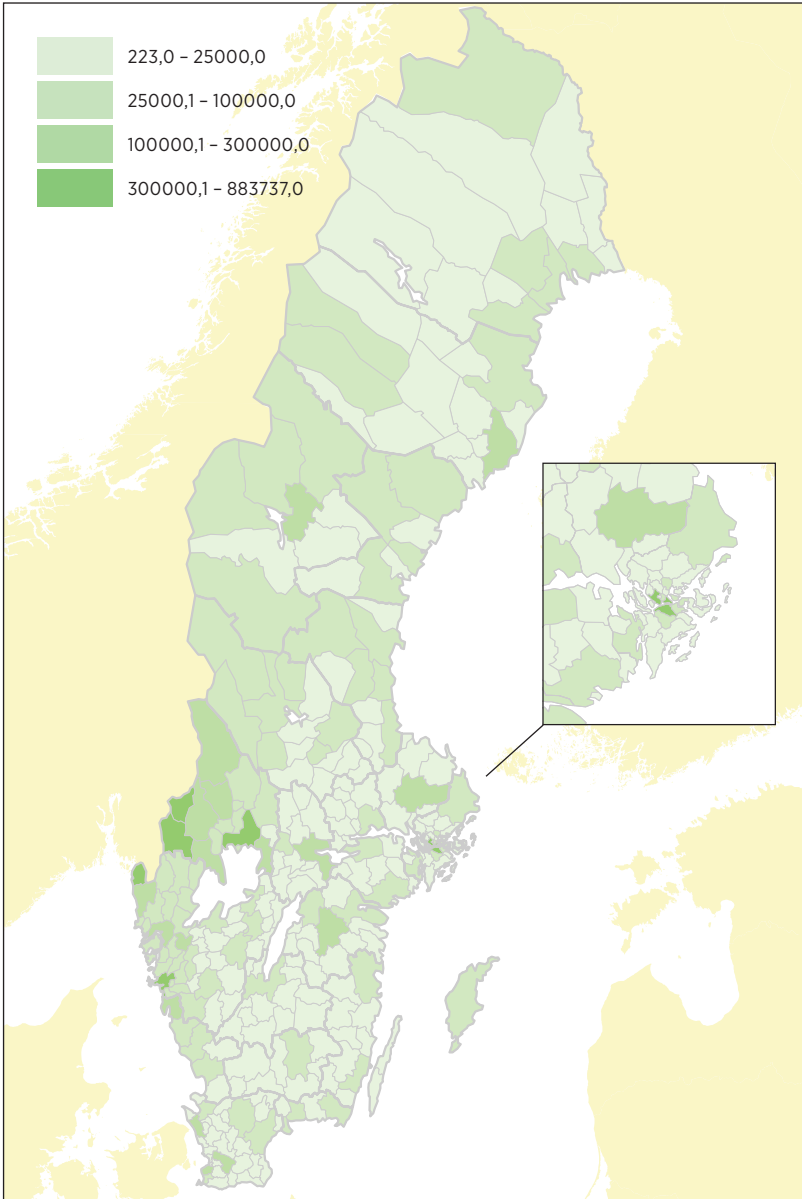
Källa: SCB

Utöver de arbetspendlare som bor i Sverige och har sin främsta sysselsättning i Norge finns det också ett stort antal övriga inkomstagare. Dessa räknas inte som arbetspendlare, exempelvis på grund av att de har högre inkomster i Sverige. I Sverige handlar det om 27 665 personer som tillhör kategorin övriga inkomstagare, vilket är något fler än de som räknas som arbetspendlare. Tillsammans med de 27 158 arbetspendlarna uppgår antalet personer i Sverige som har någon form av inkomst från arbete i Norge till 54 823 personer.

I Värmlands län uppgår antalet övriga inkomstagare till 2 721 personer. Det innebär att det totalt finns 8 141 personer boende i Värmland med någon form av inkomst från arbete i Norge när de 5 420 arbetspendlarna räknas in.

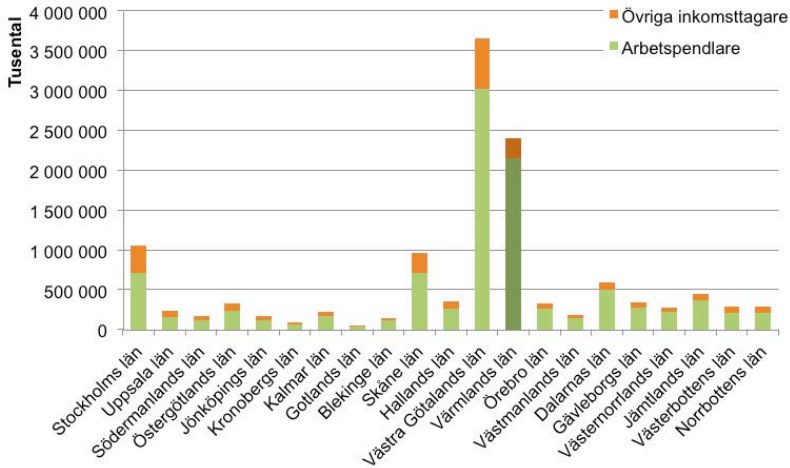
3.9 LÖNESUMMOR FÖR ARBETSPENDLARE OCH ÖVRIGA INKOMSTTAGARE

Figur 7: Lönesummor (tkr SEK) i Norge för boende i Sverige, arbetspendlare och övriga inkomsttagare 2012

Källa: SCB

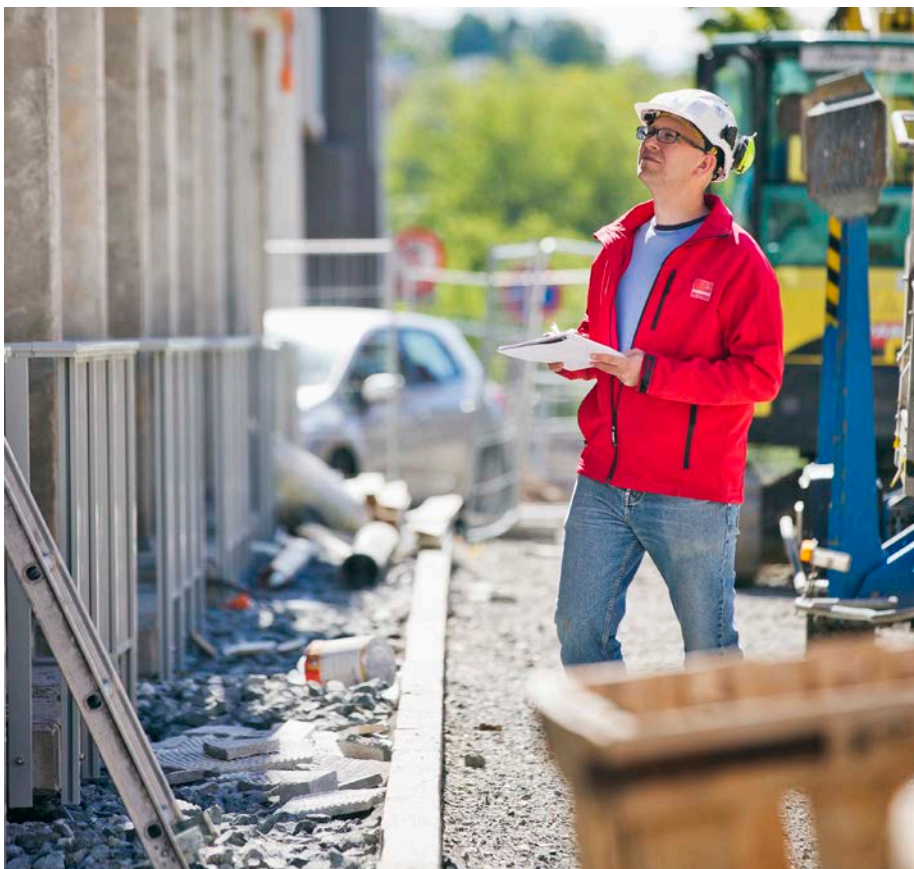
Diagram 36: Lönesummor för inkomsttagare och arbetspendlare från Sverige till Norge 2012, i 1 000-tal kronor (SEK)

Källa: SCB

Den totala lönesumman för arbetspendlare från Sverige till Norge uppgår till 10 miljarder kronor. Det är framför allt Värmland och Västra Götaland som har stora lönesummor för arbetspendling till Norge. Lönesummorna för Värmland är 2,2 miljarder kronor och tillsammans med Västra Götaland omfattar lönesummorna för gränspendlingen till Norge 5,2 miljarder kronor, vilket motsvarar 52 procent av rikets totala löneinkomster från arbetspendlingen över norska gränsen.

Lönesummor för övriga inkomsttagare, det vill säga de som har inkomster från Norge men som inte räknas som arbetspendlare, uppgår till 2,5 miljarder kronor i hela landet. Således har boende i Sverige löneinkomster från Norge omfattande cirka 12,6 miljarder kronor totalt sett. När dessa inkomster för arbete i Norge räknas in ökar den totala lönesumman i Sverige för 2012 med 0,9 procent.

”Jag tackade ja till jobbet för att skaffa mig arbetslivserfarenhet och har blivit kvar för att jag trivs, har bra arbetstider och en bra lön”

Henrik Nilsson, Årjäng
ProjekteringsPartner AS, Oslo

GRÄNSPENDLARE

Namn: Henrik Nilsson

Bor: Lakeviken, Årjäng

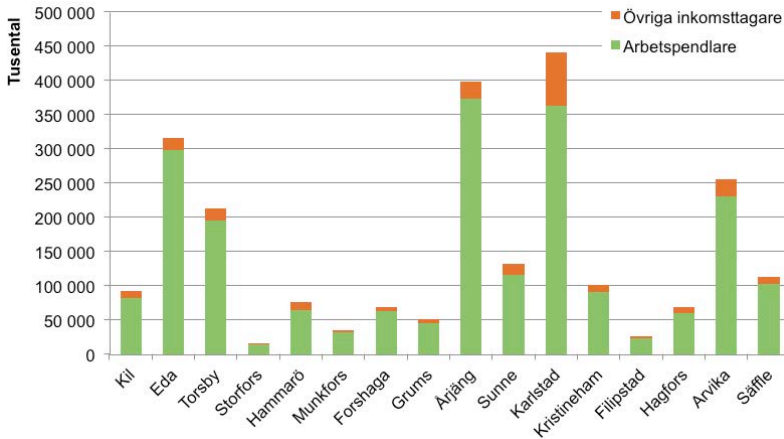
Arbetsgivare: ProjekteringsPartner AS, Oslo

Arbetspendlare: sedan 1996

Fördelar: Kortare flexibel arbetstid, bra löneläge, intressant jobb, närheten till friluftsliv

Nackdelar: Svårt att engagera sig i föreningsliv och lokalpolitik på hemmaplan

Diagram 37: Lönesummor för inkomsttagare och arbetspendlare från Värmland till Norge 2012, i 1 000-tal kronor (SEK)

Källa: SCB

I Värmland står arbetspendlarna till Norge för 2,2 miljarder kronor i lönesummor. Utöver lönesummorna för gränspendlarna har de övriga inkomsttagarna lönesummor om 248 miljoner kronor, vilket gör att löneinkomsterna för arbete i Norge totalt sett uppgår till 2,4 miljarder kronor i Värmland. Det innebär att den totala lönesumman i Värmland för 2012 ökar med 6,9 procent när inkomsterna från Norge räknas in.

De två värmländska gränskommunerna som påverkas mest av gränspendlingen, Eda och Årjäng, finns årligen med i Rädda barnens rapport om barnfattigdom i Sverige. I 2014 års barnfattighedsrapport uppges Eda ha den åttonde högsta andelen barn i ekonomisk utsatthet och Årjäng den fjärde. Här är det viktigt att vara medveten om att det är den offentliga statistiken som ligger till grund för undersökningen, vilket innebär att lönesummor för arbetspendlare och övriga inkomsttagare inte är inräknade, något som troligen har en stor inverkan på utfallet. 2012 hade de två nämnda kommunerna tillsammans 2 012 personer med inkomst från någon form av arbete i Norge. Detta arbete inbringade totalt 713 miljoner i löneinkomster, vilket alltså inte tagits med i beräkningen.

4

NORGE DOMINERAR BLAND UTLANDSÄGDA FÖRETAG

Utbytet med Norge inom näringslivet märks bland annat genom det stora antalet norskägda företag i Sverige. Under 2013 uppgick antalet norskägda företag till 2 036, vilket motsvarar 15 procent av det totala antalet utlandsägda företag i Sverige. Norge är därmed det vanligaste ägarlandet bland utlandsägda företag i Sverige.

Tabell 3: Utlandsägda företag i Sverige efter ägarland, 2013

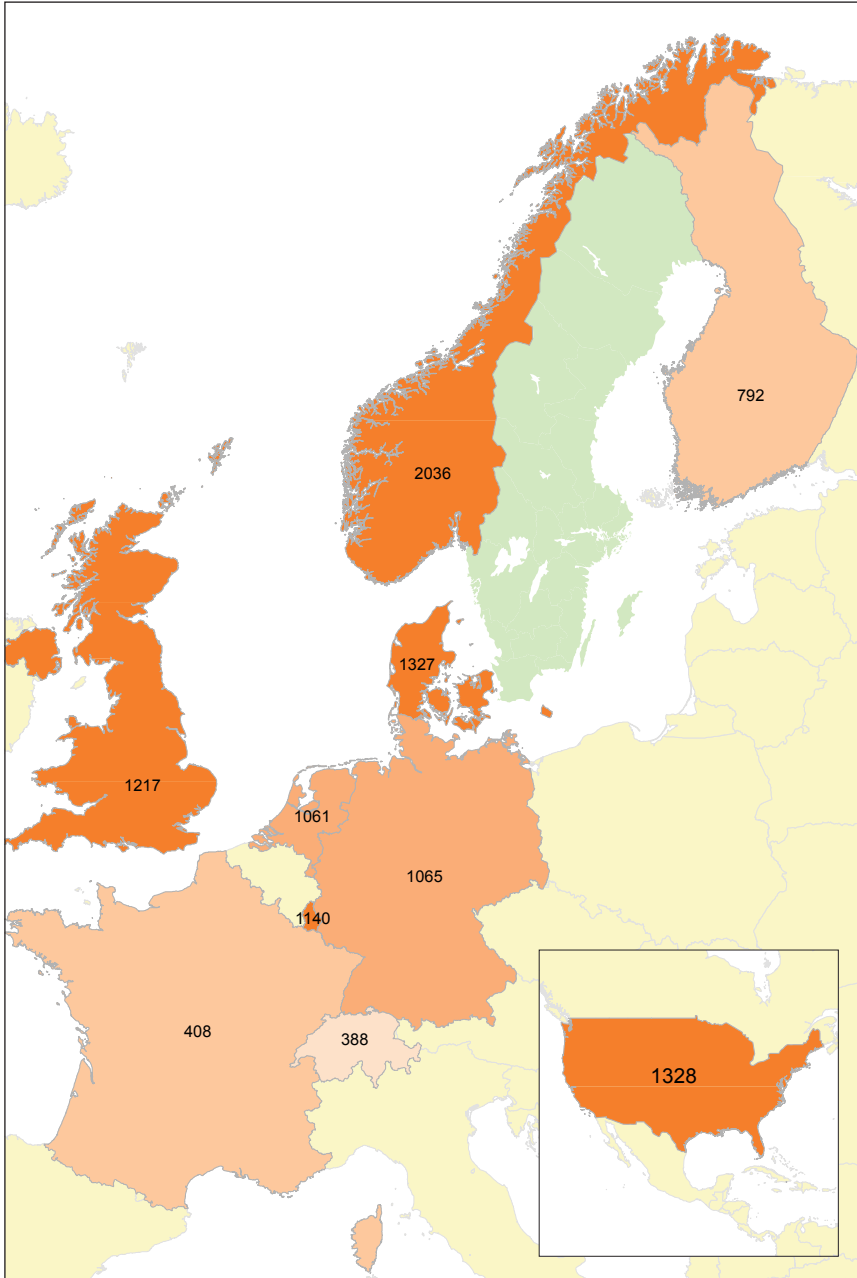
Land	Antal företag	Andel av utlandsägda företag
Norge	2 036	15%
USA	1 328	10%
Danmark	1 327	10%
Storbritannien	1 217	9%
Luxemburg	1 140	8%
Tyskland	1 065	8%
Nederländerna	1 061	8%
Finland	792	6%
Frankrike	408	3%
Schweiz	388	3%
Övriga	2 785	21%
Totalt	13 547	100%

Källa: Tillväxtanalys, egen bearbetning

Region Värmland har beställt statistik av Statistiska centralbyrån över hur många norskägda företag som finns i Värmland. Vi har även sammanställt statistik över antalet norskägda företag i Sverige som helhet. Då flera av företagen har mer än ett arbetsställe har vi även valt att titta på antalet norskägda arbetsställen. På så sätt får vi en mer rättvisande bild av de norskägda företagens utbredning. För att det ska vara tydligt vad som åsyftas i statistiken har en tydlig distinktion gjorts mellan de siffror som avser antalet norskägda företag och de som avser det totala antalet arbetsställen som de norskägda företagen står för.

Det senaste året för statistiken är 2013, men på vissa områden redovisas även 2012 års siffror för att visa på utvecklingen av norskägda företag under det senaste året.

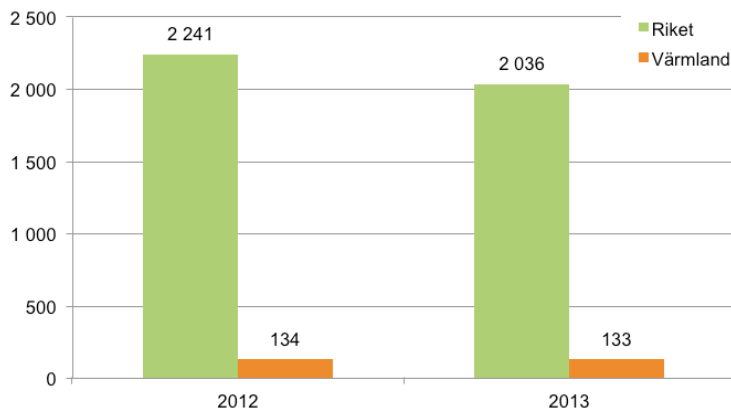
Figur 8: Utlandsägda företag i Sverige efter ägarland topp 10, 2013

Källa: Tillväxtanalys

4.1 NORSKÄGDA FÖRETAG

Diagram 38: Antal norskägda företag i Värmland och riket, 2012 och 2013

Källa: SCB

Antalet utländska företag i Sverige minskade något mellan 2012 och 2013, från 14 069 år 2012 till 13 571 år 2013, en minskning med 522 företag. Det vanligaste ägarlandet 2013 bland utländskt ägda företag var Norge. 2 036 företag var norskägda, motsvarande 15 procent av alla utländskt ägda företag. Antalet norskägda företag var något lägre än 2012 då det uppgick till 2 241 stycken. Det norska ägandet minskade alltså med cirka nio procent. Det näst vanligaste ägarlandet 2013 var USA med 1 328 företag och Danmark hade med 1 327 företag nästan lika många. Både USA och Danmark stod för 10 procent vardera av de utländskt ägda företagen.

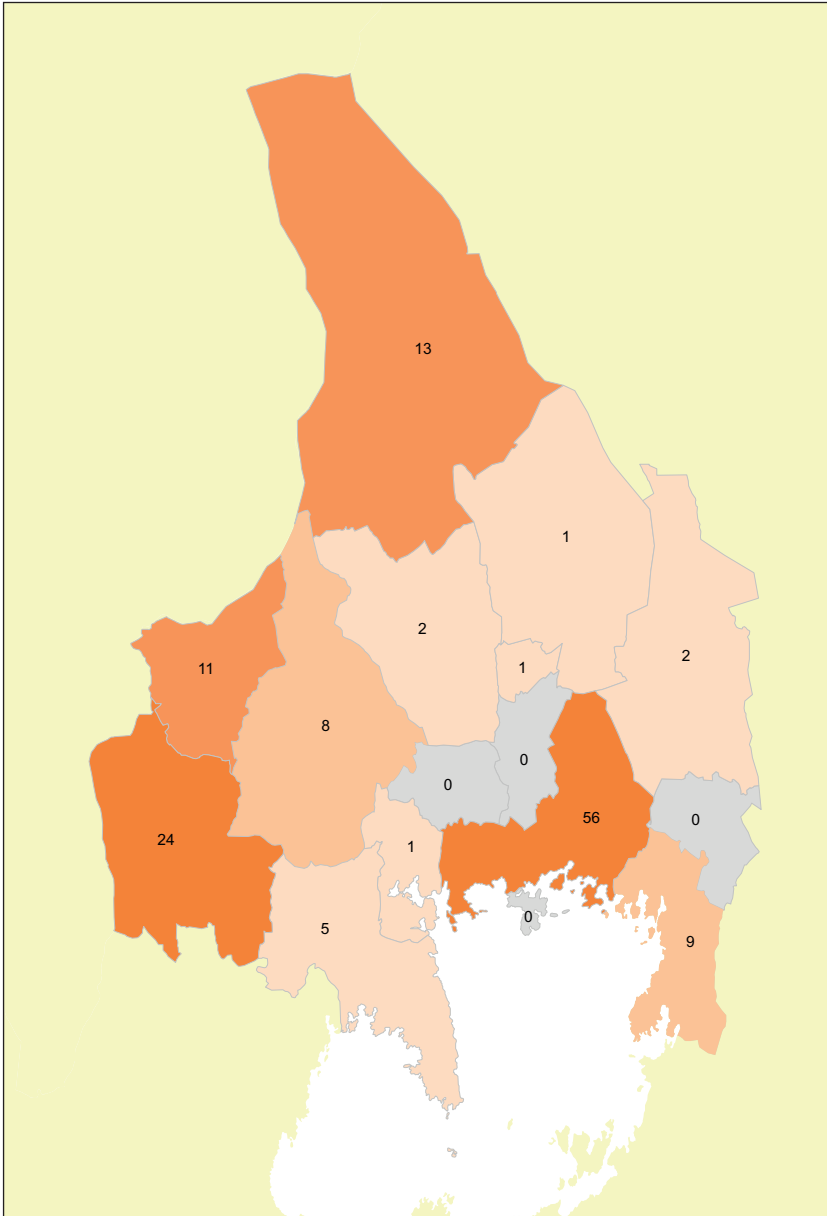
I Värmland var antalet norskägda företag 133 år 2013. Detta var en liten minskning från 134 år 2012, en minskning motsvarande 0,8 procent. Norskägda företag i Värmland minskade alltså inte i samma utsträckning som norskägda företag i Sverige som helhet.

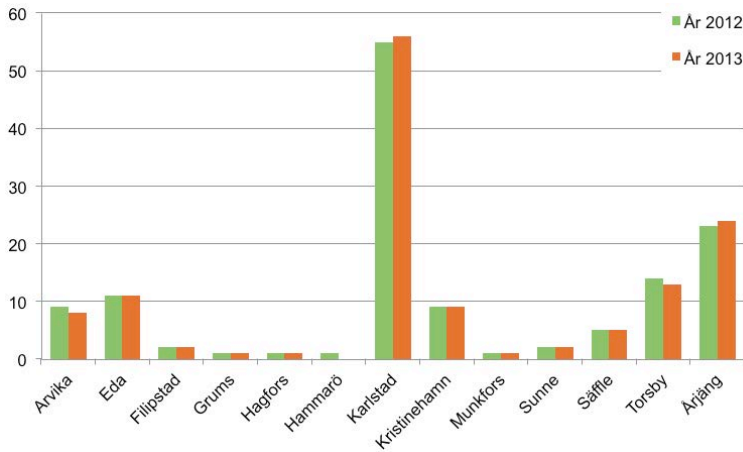
Charlottenbergs Shoppingcenter är ett norskt bolag. Shoppingcentret är nära 65 000 kvadratmeter stort och ligger i Eda kommun som gränsar mot Norge.

4.2 GEOGRAFISK SPRIDNING I VÄRMLAND

Figur 9: Antal norskägda företag i Värmland per kommun, 2013

Källa: SCB

Diagram 39: Geografisk spridning bland norskägda företag i Värmland, 2012 och 2013

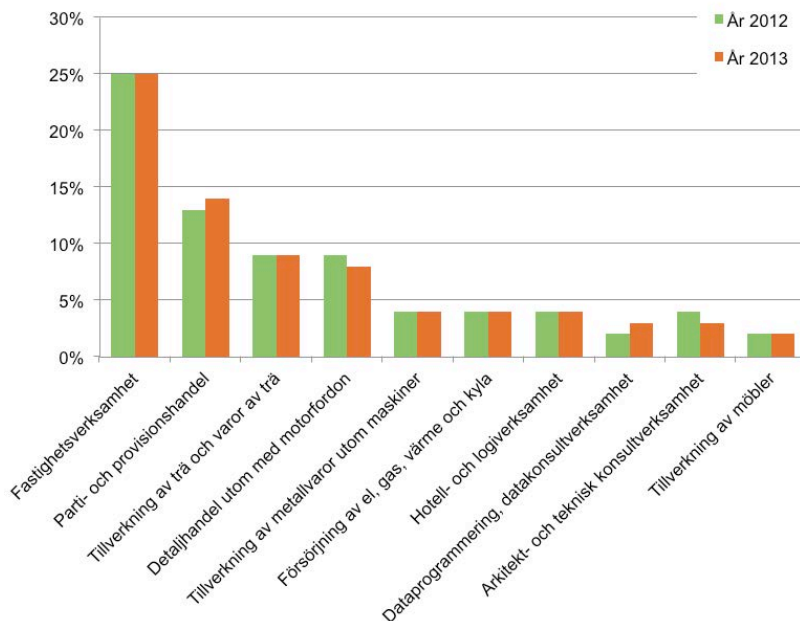
Källa: SCB

I diagram 39 illustreras den geografiska spridningen av Värmlands norskägda företag på kommunnivå. 12 av Värmlands 16 kommuner hade företag som var norskägda. År 2012 fanns 55 företag i Karlstad, vilket motsvarar 41 procent av det totala antalet norskägda företag i Värmland.

År 2013 hade ytterligare ett företag hamnat i Karlstad och andelen ökat till 42 procent av de norskägda företagen. Därefter kom Årjäng med en andel på 18 procent, Torsby med 10 procent, Eda med 8 procent och Kristinehamn med 7 procent.

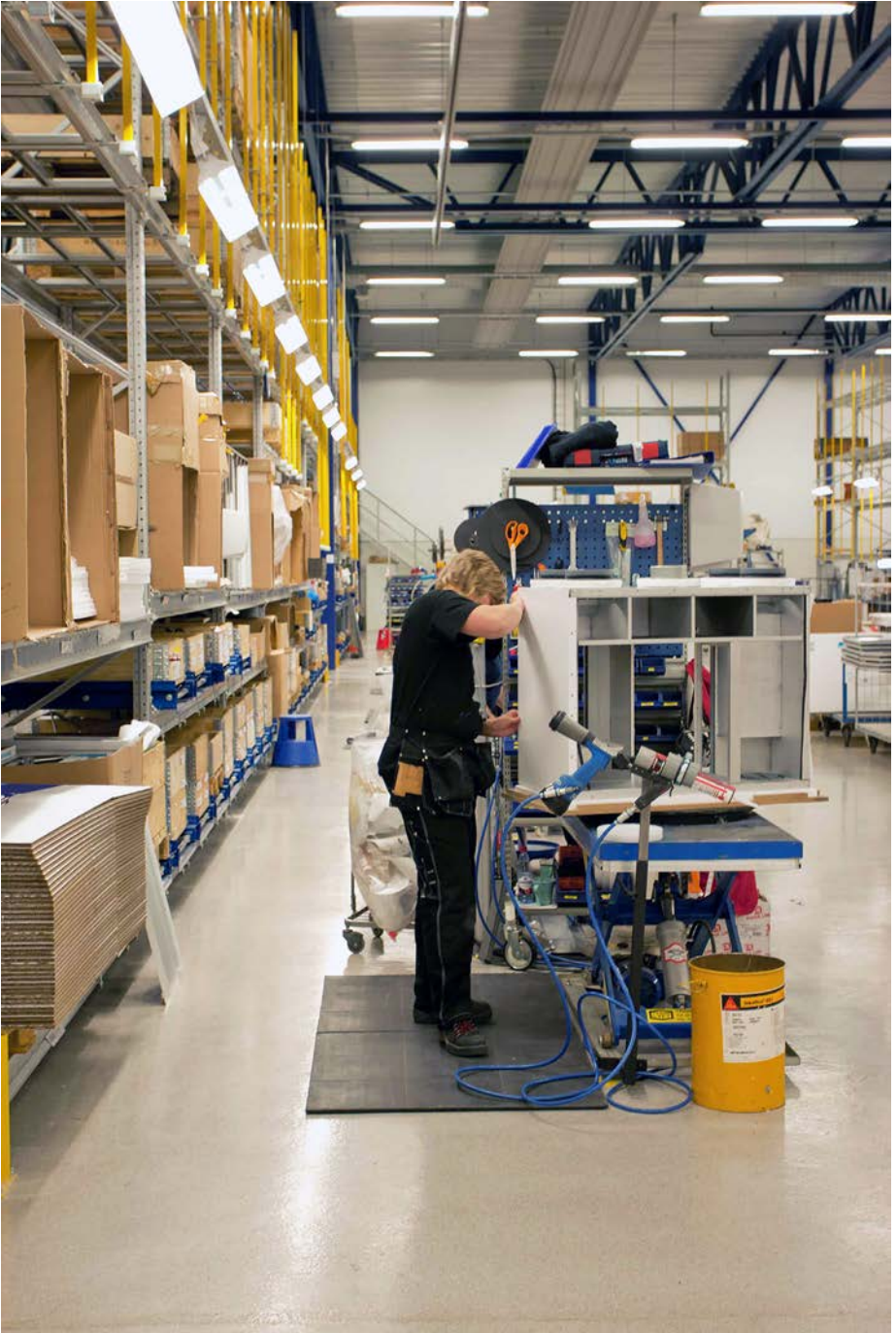
4.3 BRANSCHOMRÅDEN

Diagram 40: Fördelning av norskägda företag i Värmland efter branschområden, 2012 och 2013

Källa: SCB, egen bearbetning

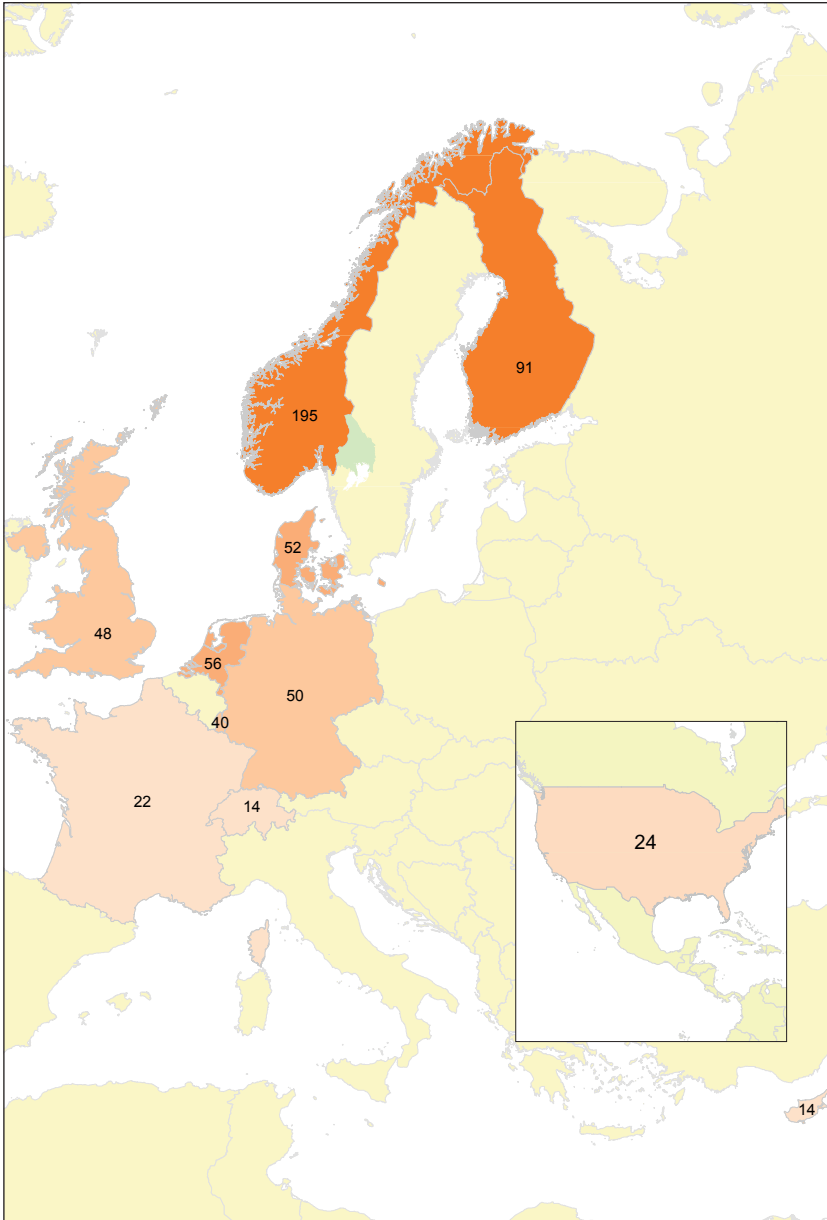
I diagram 40 visas norskägda företag i Värmland fördelat på olika branschområden enligt SNI 2007. Den största andelen norskägda företag i Värmland har sitt verksamhetsområde inom fastighetsbranschen som stod för 25 procent både 2012 och 2013. Företagen verkar även till stor del inom områden såsom parti-, provisions- och detaljhandeln samt tillverkning av trä och trävaror.

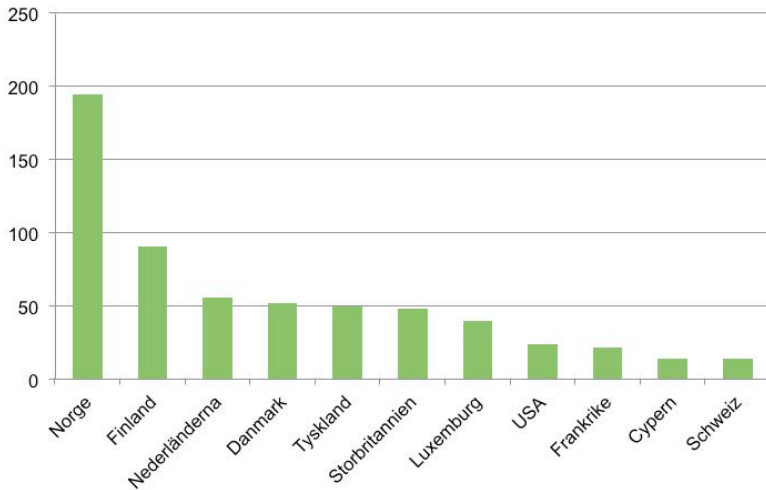
Flexit i Töcksfors är ett värmländskt exempel på ett norsktägt företag i Sverige. Företaget har ett 100-tal anställda i Sverige.

4.4 NORSKÄGDA ARBETSSTÄLLEN

Figur 10: Utlandsägda företag i Värmland efter ägarland topp 10, 2013.

Källa: Tillväxtanalys

Diagram 41: Fördelning av utlandsägda arbetsställen i Värmland per land, 2013

Källa: Tillväxtanalys

Det totala antalet utlandsägda arbetsställen i Sverige var 25 658 år 2013. Störst andel av dessa hade norskt ägande, 14 procent, och därefter kom Danmark och Finland. I Värmland skiljer sig fördelningen av de totalt 684 utländskt ägda arbetsställena något från riket som helhet, med Finland som andra största och Nederländerna som tredje. Dessutom har Värmland en ännu större andel norskägda arbetsställen av utlandsägda arbetsställen, nämligen 29 procent. I diagram 41 illustreras fördelningen bland de 11 länder med flest antal ägda arbetsställen i Värmland år 2013.

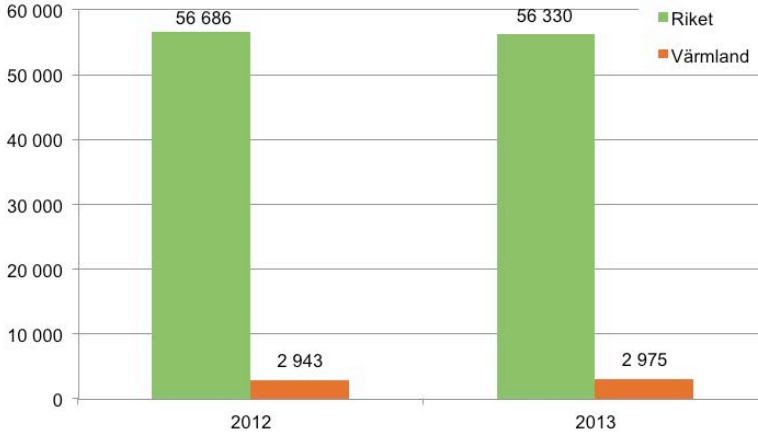
År 2013 fanns det i Sverige 3 527 norskägda arbetsställen, vilket kan jämföras med 3 689 norskägda arbetsställen år 2012. Antalet arbetsställen har under perioden minskat med cirka 4 procent i riket. I Värmland minskade antalet norskägda arbetsställen från 201 år 2012, till 195 år 2013. Det är en minskning på 3 procent vilket betyder att antalet norskägda arbetsställen minskat i något mindre utsträckning i Värmland än i riket som helhet.

Av Värmlands 195 norskägda arbetsställen 2013 hade 164 sitt huvudkontor i länet och 31 stycken utanför länet.

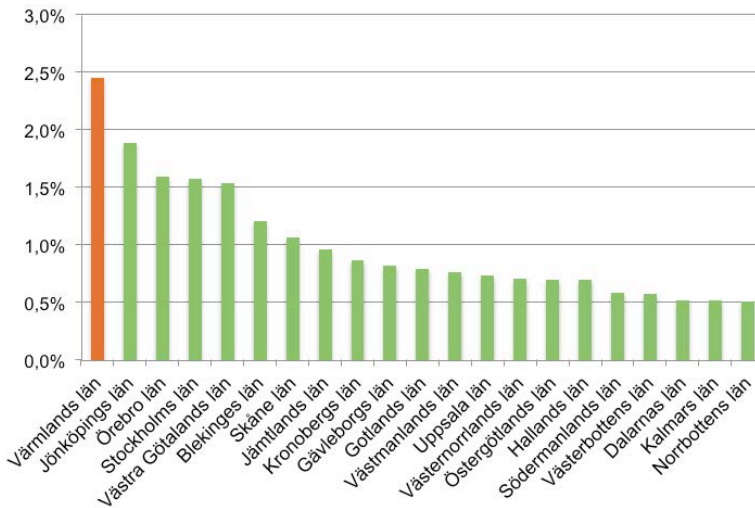
4.5 ANSTÄLLDA

Diagram 42: Antal anställda på norskägda arbetsställen i riket och Värmland, 2012 och 2013

Källa: Tillväxtanalys

Diagram 43: Andel anställda på norskägda arbetsställen i procent av dagbefolkning, 2013

Källa: Tillväxtanalys och SCB, egen bearbetning

Antalet anställda på norskägda arbetsställen i Sverige har gått ned från 56 686 år 2012 till 56 330 år 2013, vilket är en minskning på 0,6 procent. I Värmland har antalet anställda på norskägda arbetsställen istället ökat från 2 943 personer år 2012 till 2 975 personer år 2013, vilket motsvarar en ökning på 1,1 procent. Värmland var 2013 det län i Sverige med högst andel anställda på norskägda bolag av alla som arbetade i regionen.

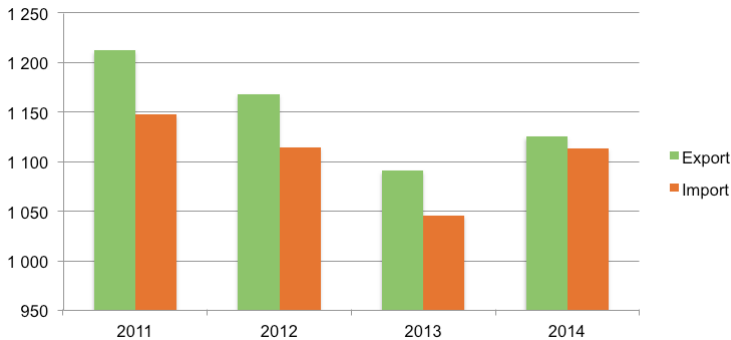
5

NORGE VIKTIGAST FÖR EXPORTBEROENDE SVERIGE

Sverige är ett av världens mest exportberoende länder. Den internationella handeln är en grundsten för Sveriges välbefinnande. Då Sverige exporterar mer än vad vi importerar genereras ett handelsöverskott som möjliggör investeringar och ökat välbefinnande i Sverige.

5.1 TOTAL VARUEXPORT OCH VARUIMPORT

Diagram 44 Sveriges varuexport och varuimport 2011–2014, mdkr

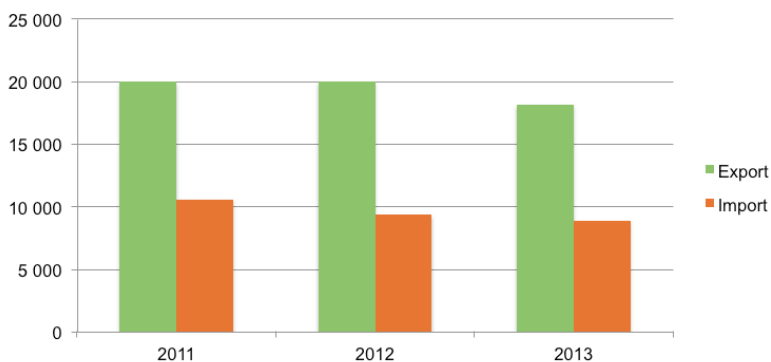
Källa: SCB

Sverige hade 2011 en varuexport som uppgick till ett värde av 1 212 miljarder kronor. Varuimporten var samtidigt 1 148 miljarder. Detta gav ett handelsöverskott på 64 miljarder. 2013 hade Sveriges internationella varuhandel minskat och exporten sjunkit till 1 091 miljarder och importen till 1 046, en minskning motsvarande 10 procent för exporten och 9 procent för importen. Handelsnettot sjönk samtidigt med 30 procent till 45 miljarder. Mellan 2013 och 2014 ökade såväl exporten som importen. Exporten steg till 1 125 miljarder och importen ökade till 1 113 miljarder. Handelsnetto fortsatte dock att minska och var 2014 12 miljarder kronor.

Norge är både Sveriges och Värmlands viktigaste exportland.

Diagram 45 Värmlands varuexport och varuimport 2011–2013, mkr⁸

Källa: SCB

Värmland är en stark handelsregion. 2011 uppgick varuexporten från Värmland till 20 miljarder kronor samtidigt som varuimporten var nästan 11 miljarder och handelsnettot strax över 9 miljarder. Precis som i Sverige som helhet hade den internationella varuhandeln 2013 minskat från 2011 års nivåer. I Värmland sjönk exporten till 18 miljarder, en minskning motsvarande 9 procent, och importen till 9 miljarder, en minskning motsvarande 16 procent. I Värmland sjönk alltså varuexporten mindre än i Sverige som helhet medan varuimporten sjönk mer. Handelsnettot i Värmland var 2013 fortfarande 9 miljarder och hade endast minskat marginellt sedan 2011, (minskningen var cirka 100 miljoner eller 1 procent). Värmlands handelsnetto stod sig under dessa år alltså bättre än handelsnettot i riket som helhet.

⁸ Handelsstatistik på länsnivå är beställningsstatistik från SCB och statistik för 2014 har inte beställts inför denna rapport.

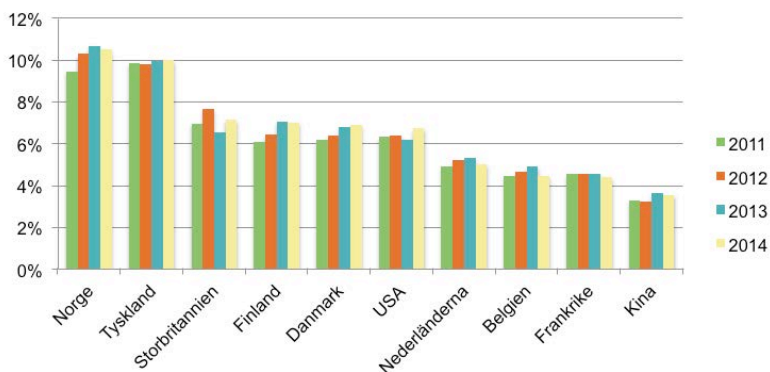
5.2 LANDFÖRDELAD VARUEXPURT OCH VARUIMPORT

Tabell 4: Sveriges varuexport och varuimport i miljarder kronor efter land, 2014

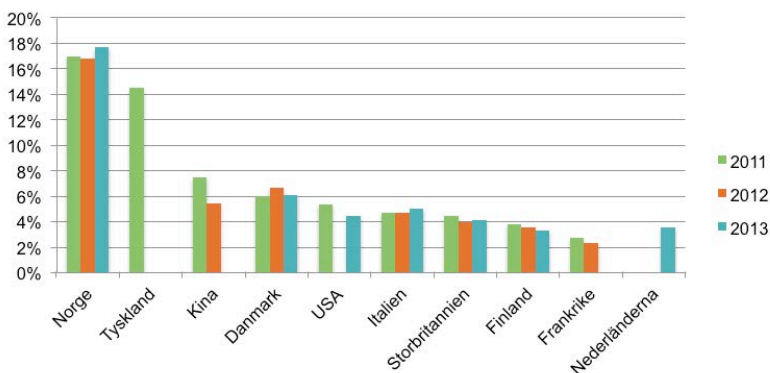
Land	Varuexport	Varuimport	Andel av varuexport	Andel av varuimport
Norge	118	92	11%	8%
Tyskland	113	193	10%	17%
Storbritannien och Nordirland	80	69	7%	6%
Finland	79	56	7%	5%
Danmark	78	82	7%	7%
USA	76	28	7%	3%
Nederländerna	57	88	5%	8%
Belgien	50	44	4%	4%
Frankrike	49	49	4%	4%
Kina	40	50	4%	4%
Övriga	385	363	34%	33%
Totalt	1125	1113	100%	100%

Källa: SCB, egen bearbetning

Norge är det nordiska grannland som Sverige har mest utbyte med och handeln är ett exempel på det. 11 procent av den svenska varuexporten skedde till Norge år 2014 och det placerar Norge i topp bland Sveriges exportländer. Norge var i sin tur Sveriges näst största importland efter Tyskland. Exporten till Norge omfattade 118 miljarder kronor och importen 92 miljarder kronor.

Diagram 46: Sveriges varuexport efter marknadsandelar, 2011–2014

Källa: SCB, egen bearbetning

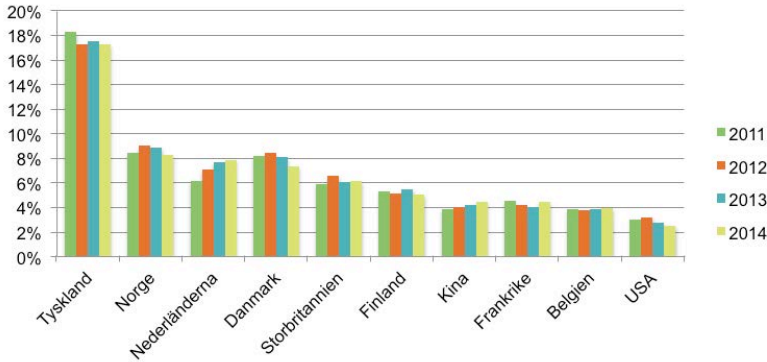
Diagram 47: Värmlands varuexport efter marknadsandelar, 2011–2013⁹

Källa: SCB, egen bearbetning

Norge har varit både Sveriges och Värmlands viktigaste exportmarknad under de senaste åren. 2011 stod varuexporten till Norge för 9 procent av all varuexport, 2013 och 2014 var siffran strax under 11 procent. I Värmland var motsvarande siffra, år 2011, 17 procent och 2013 var det strax under 18 procent av varuexport som gick till Norge. Även Tyskland är en viktig nation när det gäller varuexport. Tyskland hade näst störst andel av all varuexport i såväl Värmland som riket under 2011–2014, utom 2011 då Tyskland var den största exportmarknaden för Sverige.

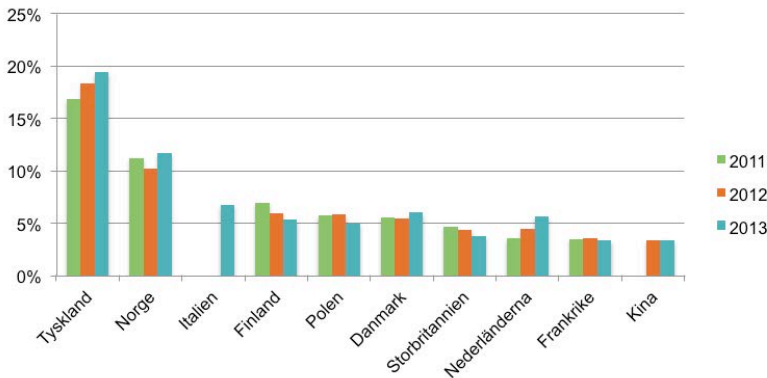
⁹ De år som statistik saknas för vissa av exportmarknaderna beror detta på att det är sekretess för dessa år. Sekretessen inträffar när ett företag står för mer än 50 procent av exporten alternativt två företag står för mer än 90 procent av exporten. Vi får dock reda på rankingen och vi vet att Tyskland är Värmlands näst viktigaste exportmarknad under de år som redovisas.

Diagram 48: Sveriges varuimport efter marknadsandelar, 2011-2014

Källa: SCB, egen bearbetning

Diagram 49: Värmlands varuimport efter marknadsandelar, 2011-2013¹⁰

Källa: SCB, egen bearbetning

Tyskland är Sveriges och Värmlands viktigaste importmarknad. 2014 stod Tyskland för 17 procent av all varuimport till Sverige. I Värmland var siffran 19 procent. Norge är den näst viktigaste importmarknaden. En skillnad mellan varuhandeln till och från Tyskland och Norge är att till Norge har Sverige ett positivt handelsnetto som 2014 uppgick till 26 miljarder. Till Tyskland är handelsnettot negativt, 2014 var det minus 80 miljarder. I Värmland var, för de år statistik gått att få ut, handelsnettot positivt till både Norge och Tyskland, dock mest positivt till Norge.

¹⁰ De år som statistik saknas för vissa av importmarknaderna beror detta på att det är sekretess för dessa år. Sekretessen inträffar när ett företag står för mer än 50 procent av importen alternativt två företag står för mer än 90 procent av importen. Vi får dock reda på rankingen och vi vet att Italien är Värmlands tredje viktigaste importmarknad under de år som redovisas.

6

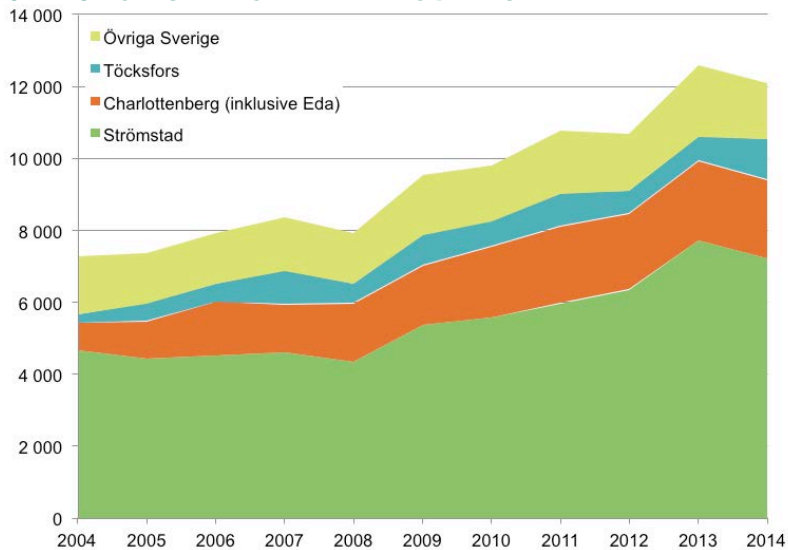
NORSK GRÄNSHANDEL OMSÄTTER MILJARDER

Den norska gränshandeln i Sverige har ökat kraftigt under de senaste tio åren och normmännens sug efter billigare varor omsätter miljardbelopp.

Med gränshandel avses den konsumtion som sker i samband med dagsturer över gränsen, i det här fallet från Norge till Sverige på grund av mer förmånliga priser i Sverige. I Sverige är det framför allt orterna Strömstad, Charlottenberg och Töcksfors som attraherar norska konsumenter.

Statistiken över gränshandeln är hämtad från norska Statistiska centralbyråns statistikdatabas där senast tillgängliga år är 2014.

6.1 NORSK GRÄNSHANDEL I SVERIGE

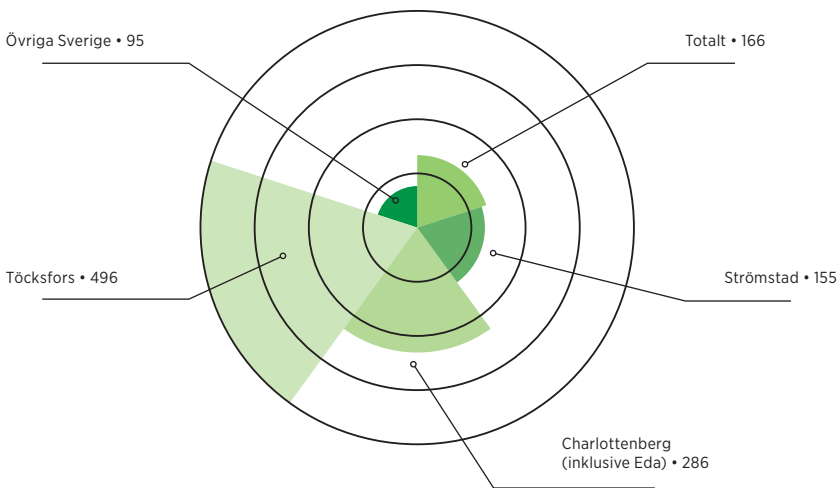

Källa: SSB

Den norska gränshandeln i Sverige uppgick till 12 miljarder norska kronor under 2014. Konsumtionen är nästan uteslutande koncentrerad till Västra Götaland och Värmlands län; 87 procent av den norska gränshandel sker dit. I Strömstad spenderade de norska gränshandlarna 7,2 miljarder under 2014. I Charlottenberg handlade det om 2,2 miljarder och i Töcksfors om 1,1 miljarder. Strömstad står därmed för 60 procent av den norska gränshandeln i Sverige, Charlottenberg för 18 procent och Töcksfors för 9 procent.

6.2 UTVECKLING AV GRÄNSHANDELN

Diagram 51: Indexerad utveckling av norsk gränshandel i Sverige 2004–2014 (2004 = 100)

Källa: SSB, egen bearbetning

Under perioden 2004–2014 har den norska gränshandeln totalt sett haft en tillväxt på 66 procent. Störst tillväxt har det varit i Töcksfors där den norska gränshandeln nästan femdubb- lats. Därefter kommer Charlottenberg, där den norska gränshandeln ökat med 186 procent. I Strömstad har den norska gränshandeln ökat med 55 procent, men utifrån ett mycket större utgångsläge 2004 än de andra orterna. I övriga Sverige har gränshandeln emellertid minskat med 5 procent under perioden.

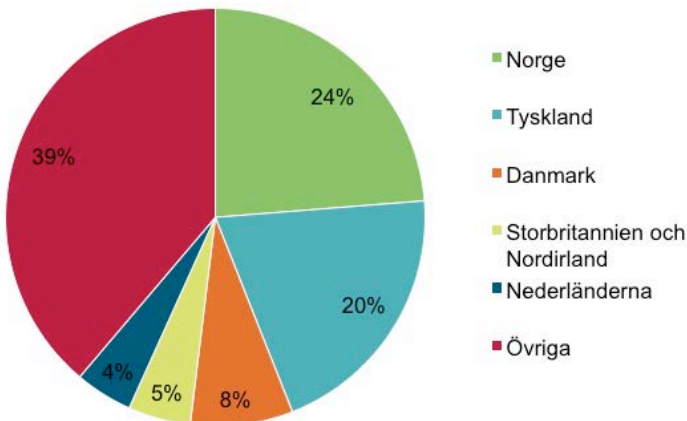
NORRMÄN STÖRSTA TURISTGRUPPEN

Turismen stärker den svenska ekonomin och skapar många jobbtillfällen inom besöksnäringen. Det är också en näring med stark tillväxt – till exempel kom det rekordmånga utländska besökare till Sverige under 2014.¹¹ Bland besökare från de nordiska länderna är de norska turisterna över-representerade.

I detta kapitel redovisas inkvarteringsstatistik från Statistiska centralbyrån och Tillväxtverket över utländska gästnätter i Sverige och Värmland, med syfte att visa hur stor den norska turismen är i Sverige och i synnerhet i Värmland.

7.1 UTLÄNDSKA GÄSTNÄTTER I SVERIGE

Diagram 52: Nationalitetsfördelning bland gästnätter¹² i Sverige, 2014

Källa: Tillväxtverket och SCB, egen bearbetning

¹¹ Tillväxtverket, pressmeddelande 2015-02-05: Turismåret 2014: Rekordmånga utländska besökare till Sverige, hämtat på www.tillvaxtverket.se 2015-06-18

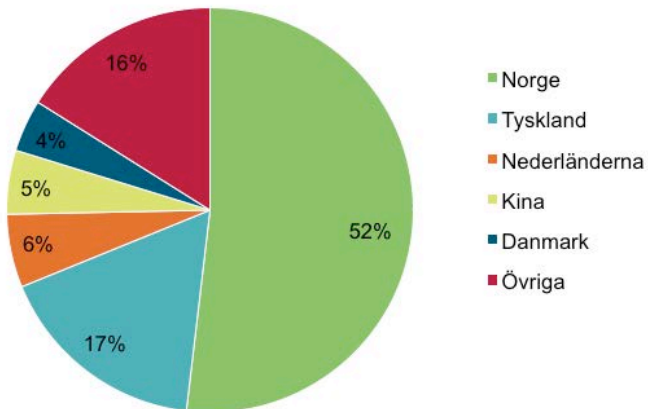
¹² Avser gästnätter på hotell, stugbyar, vandrarhem, campingar, förmedlade privata stugor och lägenheter.

Norge står för den största andelen av utländska gästnätter i Sverige.

Av det totala antalet utländska gästnätter i Sverige 2014 stod Norge för en andel på 24 procent. Även Tyskland stod för en stor andel av gästnätterna: 20 procent. Därefter kom Danmark med 8 procent, Storbritannien och Nordirland med 5 procent och Nederländerna med 4 procent.

Diagram 53: Nationalitetsfördelning bland gästnätter i Värmland, 2014

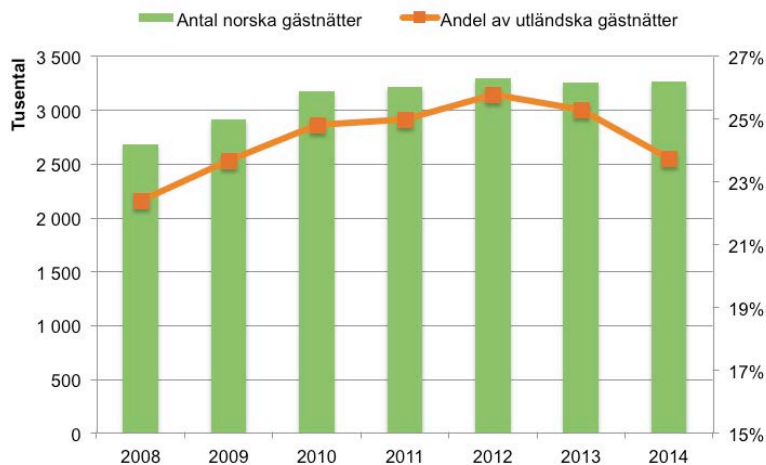

Källa: Tillväxtverket och SCB, egen bearbetning

I Värmland stod Norge för över hälften av det totala antalet utländska gästnätter 2014. Tyskland stod för den näst största andelen med 17 procent och därefter kom Nederländerna med 6 procent, Kina med 5 procent och Danmark med 4 procent.

7.2 ANTAL NORSKA GÄSTNÄTTER

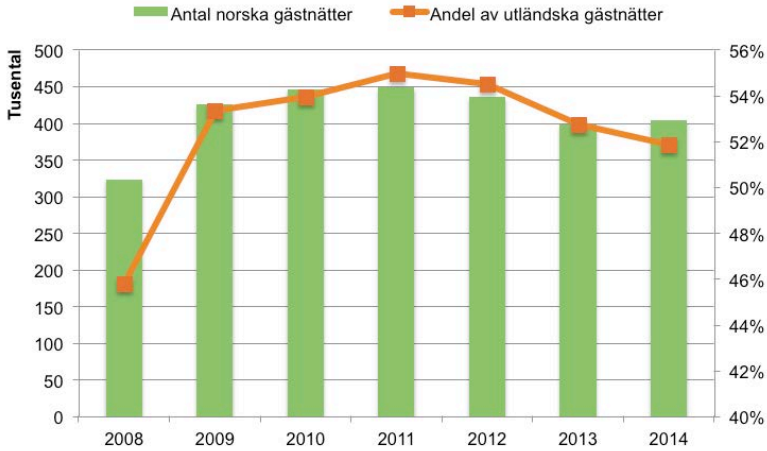
Diagram 54: Antal norska gästnätter och andel av utländska gästnätter i Sverige, 2008–2014

Källa: Tillväxtverket och SCB, egen bearbetning

2008 uppgick antalet norska gästnätter i Sverige till 2,7 miljoner. År 2014 hade den siffran stigit till 3,3 miljoner. Skillnaden, 582 721 stycken, motsvarar en ökning på 22 procent.

Även Norges andel av det totala antalet utländska gästnätter i Sverige har ökat på likartat sätt. 2008 utgjorde de norska övernattningarna 22,4 procent av de utländska gästnätterna i Sverige och 2014 hade andelen ökat till 23,7 procent. I tabellen ovan går det att se att kurvan för den norska andelen av det totala antalet utländska gästnätter vänder nedåt 2013 och 2014. Det beror på att andra länders gästnätter ökat ännu mer i förhållande till den norska ökningen.

Diagram 55: Antal norska gästnätter och andel av utländska gästnätter i Värmland, 2008–2014

Källa: Tillväxtverket och SCB, egen bearbetning

2008 skedde 324 113 norska övernattningar i Värmland och antalet ökade sedan under de tre följande åren. 2012 och 2013 skedde en viss nedgång av antalet, som ökade något igen 2014. Jämför man 2008 med 2014 ökade antalet norska gästnätter i Värmland med 80 072 stycken. Omräknat är det en ökning på 25 procent. Det är i sin tur en större ökning av norska gästnätter i Värmland än i riket i stort.

På samma sätt har den norska andelen av det totala antalet utländska gästnätter ökat mellan 2008 och 2014, från 45,8 till 51,9 procent. Ökningen har dock inte varit oavbruten. 2012–2014 har andelen minskat trots att antalet norska gästnätter ökade 2014. Med andra ord ökade de inte lika mycket som andra utländska gästnätter det senaste året. Minskningen av andelen norska övernattningar var emellertid något lägre i Värmland än i riket.

REGION VÄRMLANDS RAPPORTSERIE, DECEMBER 2015

Nedan angivna rapporter är utgivna av Region Värmland.
Samtliga rapporter är nedladdningsbara via regionvarmland.se

Rapportserieförteckning

Rapport nr 16, Region Värmland 2014	Värmlandsstrategins 33 mål, nulägesanalys
Rapport nr 15, Region Värmland 2014	Projekt för hållbar regional tillväxt och utveckling 2013
Rapport nr 14, Region Värmland 2013	Relationen Sverige – Norge och Värmlands roll
Rapport nr 13, Region Värmland 2013	Projekt för hållbar regional tillväxt och utveckling 2012
Rapport nr 12, Region Värmland 2012	Utbildningsmöjligheter i Värmland 2012 – 2
Rapport nr 11, Region Värmland 2012	Utbildningsmöjligheter i Värmland 2012
Rapport nr 10, Region Värmland 2012	Projekt för hållbar regional tillväxt och utveckling, Tema: Jämställdhet
Rapport nr 9, Region Värmland 2012	Kvinnors företagande i Värmland – en kartläggning
Rapport nr 8, Region Värmland 2012	Utvecklingen i Värmland – fakta och statistik 2011
Rapport nr 7, Region Värmland 2012	Mot ett klimatneutralt Värmland – möjligheter till regional utveckling
Rapport nr 6, Region Värmland 2011	Kulturen i Värmland 2011
Rapport nr 5, Region Värmland 2011	Utbildningsmöjligheter Värmland
Rapport nr 4, Region Värmland 2011	23 494 jobb lediga... om alla pensionsavgångar återbesätts fram till 2020
Rapport nr 3, Region Värmland 2011	Värmlands befolkning och näringsliv år 2030 samt flyttströmmar till och från Värmland
Rapport nr 2, Region Värmland 2011	Projekt för hållbar regional tillväxt och utveckling 2010
Rapport nr 1, Region Värmland 2010	Projekt för hållbar regional tillväxt och utveckling 2009

Norge är Sveriges viktigaste grannland. För Sverige, som är ett av världens mest exportberoende länder, är Norge den största exportmarknaden. Dessutom har den norska arbetsmarknaden stor betydelse för sysselsättningen i Sverige. 2012 hade över 27 000 svenskar sin huvudsakliga sysselsättning i Norge vilket genererade över 10 miljarder kronor i lönesummor.

I relationen mellan Sverige och Norge spelar Värmland en viktig roll. Värmland står för 20 procent av arbetspendlingen till Norge och är det län som har störst andel sysselsatta över den norska gränsen. I Värmland har det också etablerats en omfattande och växande gränshandel som omsatte 3,3 miljarder norska kronor under 2014.

2012 tog Region Värmland fram en rapport (Relationen Sverige – Norge och Värmlands roll) som visade på Norges betydelse för den svenska och värmländska ekonomin samt brister i den officiella sysselsättningsstatistiken. Denna rapport är en uppföljning av den tidigare rapporten men lyfter även fram ytterligare områden såsom norska företag och norska turister i Sverige.

regionvarmland.se